

Skärholmen centrum och Bredholmstorget

Platsanalys med social
hållbarhet i fokus

1

Introduktion

till Skärholmen centrum och
Bredholmstorget

4

Syfte och mål
Rapportens uppbyggnad, källor och
tillvägagångssätt
Avgränsning

4
4
4

2

Platsen

och dess närområde

6

Stadsdelen Skärholmen och
utredningsområdet kring
Bredholmstorget
Utveckling enligt stadens styrande
dokument
Planeringsförutsättningar
Lokala röster och perspektiv på platsen
Befintlig och planerad bebyggelse
Stads- och landskapsbild
Trafik och gaturum
Målpunkter och stråk
Bottenvåningar

7

8
10
11
14
17
21
23
25

3

Åtgärder

för ökad social hållbarhet

26

Social hållbarhet
Fyra strategier för ökad social
hållbarhet

27
28

4

Slutsatser

och rekommendationer

32

Slutsatser
Konceptkarta

33
34

Källförteckning och bilagor

36

Alla bilder är tagna av Urban Minds om inget annat anges.

1

Introduktion

till Skärholmen
centrum och
Bredholmstorget

Skärholmstorget.

1

Introduktion

Den här platsanalysen beskriver och analyserar närområdet kring Bredholmstorget vid Skärholmens centrum. Genom att skapa en djupare förståelse för platsen syftar den till att förbättra förutsättningarna för att bebyggelse som utreds vid torget ska kunna lyfta befintliga och tillföra nya värden till närområdet.

Syfte och mål

Skärholmen centrum är utpekad som utvecklingsområde dels inom Stockholms stads översiktsplan och dels inom utvecklingsprojektet Fokus Skärholmen. Med anledning av detta har staden, som ägare av Stockholmshem, gett bolaget i uppdrag att utreda en flytt av huvudkontoret till Skärholmen centrum. Syftet är att omlokaliseringen av kontoret ska bidra med och ökat antal arbetsplatser och aktivitet till stadsdelscentrumet. En fastighet i södra delen av Bredholmstorget utreds som potentiell plats för en ny byggnad som skulle inrymma lokaler, kontor samt bostäder. En detaljplaneprocess har startats för att pröva förslaget.

Urban Minds har fått i uppdrag av Stockholmshem att ta fram en platsanalys som ska fungera som underlag i pågående detaljplanearbete. Syftet är att analysen ska ge en fördjupad förståelse för platsen och därigenom öka förutsättningarna för föreslagen byggnad att samspela med och tillföra värden till platsen. Området beskrivs och analyseras med ett särskilt fokus på social hållbarhet, i linje med målsättningen inom Fokus Skärholmen.

Rapportens uppbyggnad, källor, tillvägagångssätt

Rapporten är uppdelad i fyra huvuddelar där den första ger läsaren en introduktion till uppdraget och till den aktuella platsen, del två beskriver och analyserar platsen ingående, del tre lyfter särskilt perspektivet social hållbarhet utifrån de fyra strategierna inom Fokus Skärholmen och del fyra sammanfattar slutsatser och rekommendationer. I slutet av rapporten listas källor och bilagor.

Rapporten utgår framför allt från ett stort antal skriftliga källor i form av sedan tidigare genomförda studier, workshops, dialoger och befintliga strategier och styrdokument kopplade till platsen. Detta har kombinerats med samtal med stadens handläggare samt verksamma inom området. Även kunskap från tidigare genomförda platsanalyser i stadsdelsnämndsområdet Skärholmen ligger till grund för rapporten. Denna bakgrundsinformation har kompletterats med platsbesök i området.

Avgränsning

Analysen syftar till att ge en objektiv bild av platsen och de förhållanden som råder kring den fastighet som utreds inom detaljplanearbetet. Syftet är alltså inte att analysera utvecklingsförslaget i sig. Inom ramen för analysen identifieras även brister och möjligheter till åtgärder med potential att förstärka platsen och stadsdelen. Utgångspunkten har främst varit att identifiera aspekter som rör stadsutveckling och den fysiskt byggda miljön som underlag till vidareutveckling och prövning av det aktuella förslaget till ny bebyggelse.

Platsanalysen utgår från en geografisk avgränsning i tre nivåer. Huvudfokus ligger i första hand på *platsen* kring den aktuella fastigheten invid Bredholmstorget och i andra hand på ett *utredningsområde* avgränsat av Skärholmsterrassen i norr och Vårbergsvägen i söder, en bit väster om Ekholmsvägen samt Skärholmsvägen i öst. I och med platsens roll som stadsdels- och regioncentrum kompletteras de mer lokala perspektiven även med ett tredje perspektiv som är platsens roll i stadsdelen Skärholmen centrum, regioncentrumet Skärholmen-Kungens kurva samt stadsdelsnämndsområdet Skärholmen (bestående av Bredäng, Sättra, Skärholmen och Vårberg).

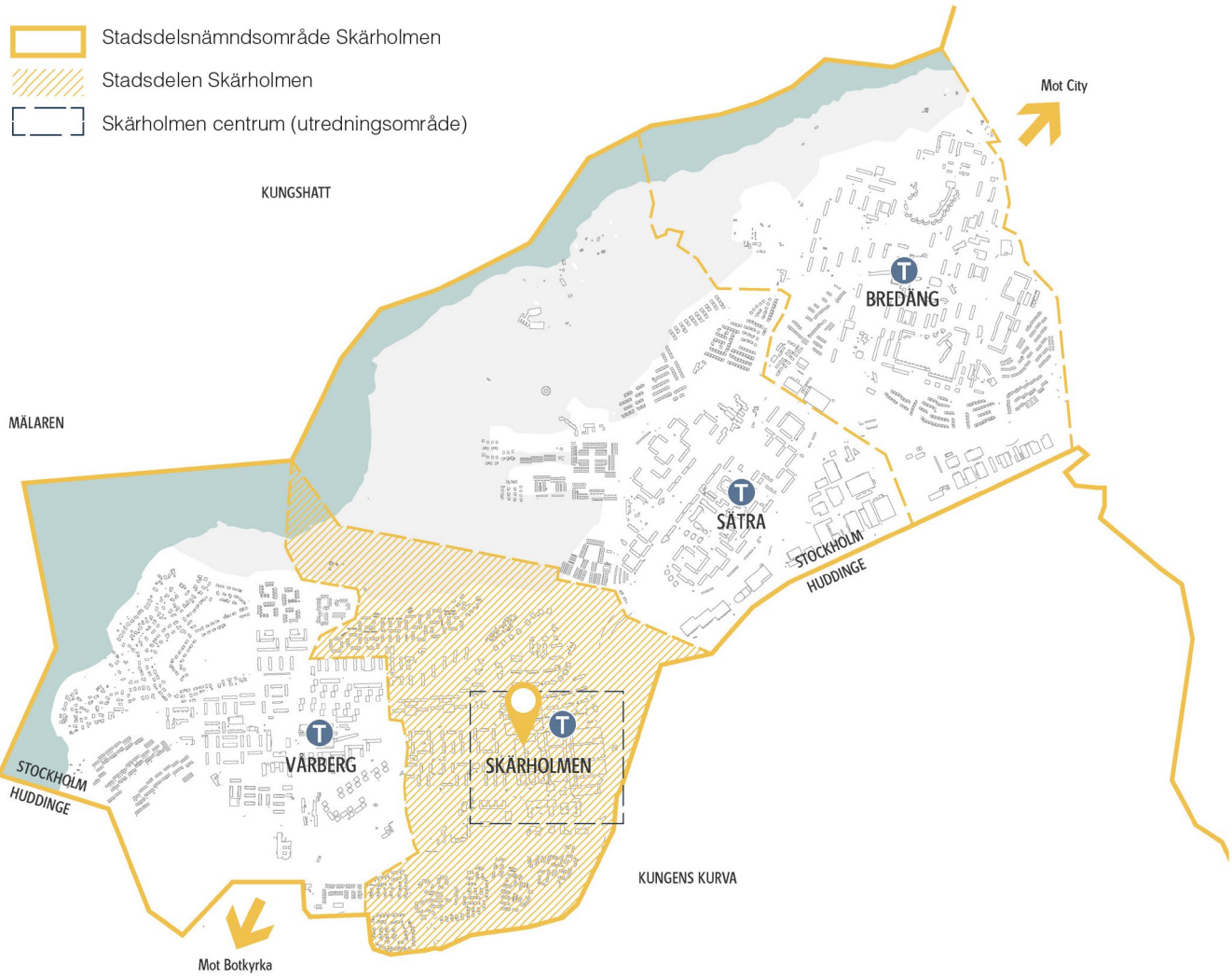
Stadslandskapet. Flygbild över Skärholmen centrum, uppfört i en dalgång, omgivet av bostäder i varierande skala och stora terrängskillnader.

Flygbild (2018), Google maps.

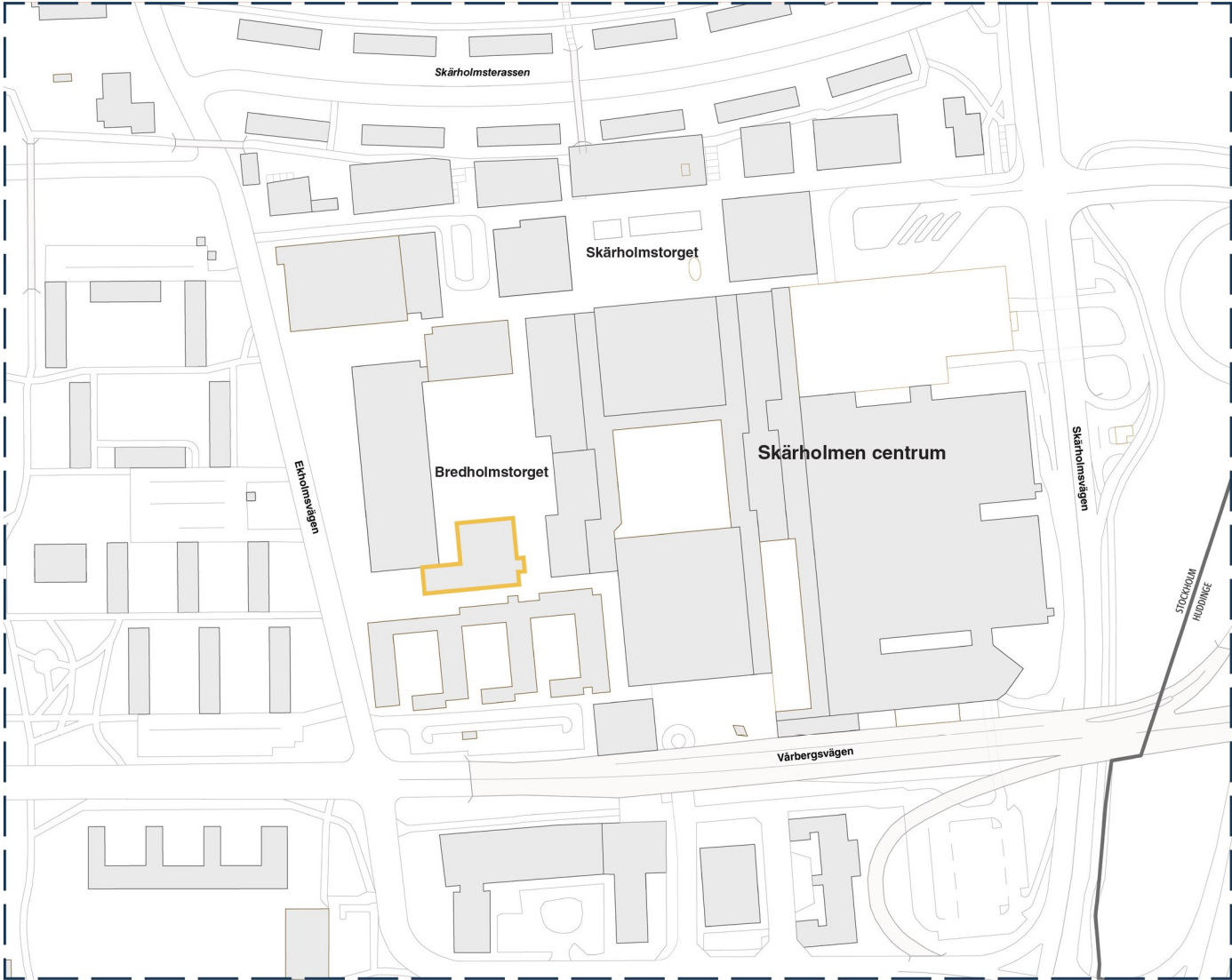
1. **Bredholmstorget.** Området markerat med gul angränsningslinje utgör det primära analysområdet.
2. **Utredningsområde.** Platsen och dess närområde avgränsas av Skärholmsterrassen, Ekholmsvägen, Värbergsvägen och Skärholmsvägen.
3. **Stadsdelsnämndsområdet Skärholmen.** Platsens del i stadsdelen Skärholmen Centrum, regioncentrumet Skärholmen-Kungens Kurva samt stadsdelsnämndsområdet Skärholmen.

- Stadsdelsnämndsområde Skärholmen
- Stadsdelen Skärholmen
- Skärholmen centrum (utredningsområde)

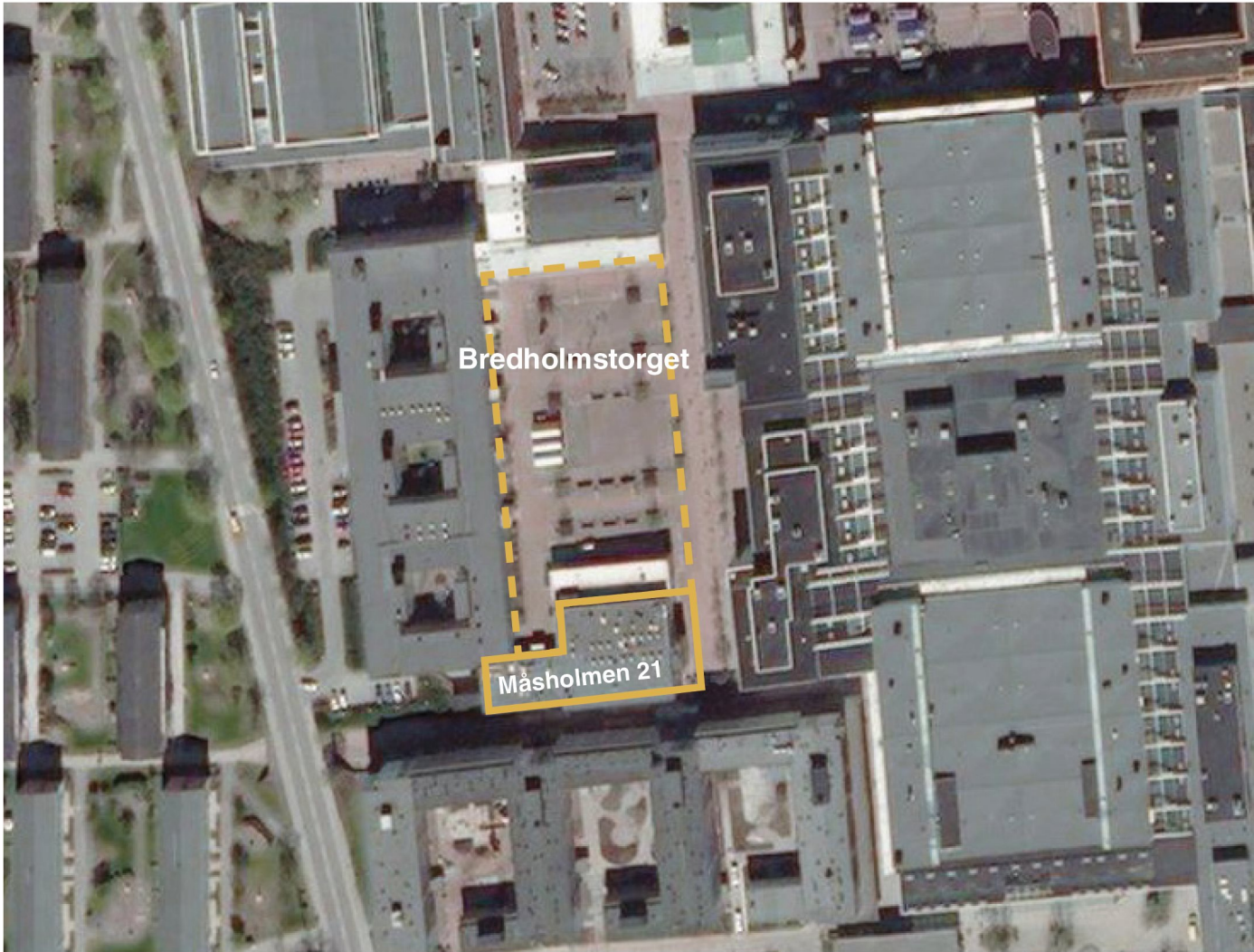

3.

2.

1.

2.

2

Platsen

och dess närområde

Bredholmstorget.

2

Platsen

En platsanalys är ett sätt att objektivt förstå en plats utifrån ett antal relevanta aspekter.

Stadsdelen Skärholmen och utredningsområdet kring Bredholmstorget

Skärholmen stadsdelsnämndsområde

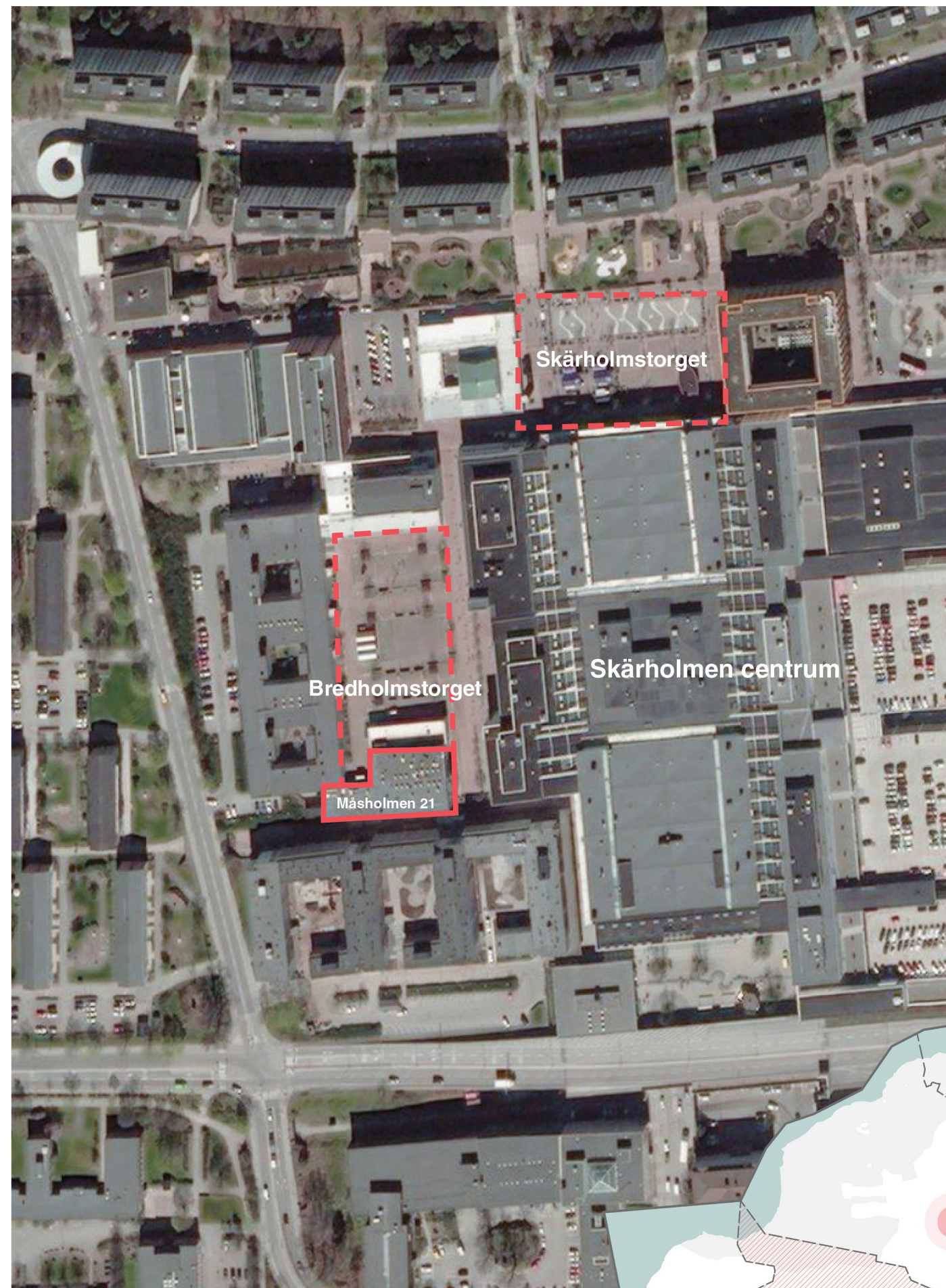
Skärholmen stadsdelsnämndsområde består av stadsdelarna Vårberg, Skärholmen, Sättra och Bredäng och byggdes ut under 1960- och 1970-talet på vad som tidigare var jordbruksmark. Målet var att skapa bebyggelse där en "stadsmässig karaktär" kombinerades med stora fria ytor. Sedan 60-talet har bebyggelsen kompletterats endast i mindre omfattning vilket gör att stora delar av Skärholmen ser likadant ut nu som när bebyggelsen tillkom. Kulturhistoriska samt den närliggande naturens ekologiska och rekreativa värden lyfts, tillsammans med folklivet på Skärholmstorget och andra torg, fram som några av stadsdelsnämndsområdets främsta identitetsskapande värden.

Stadsdelen Skärholmen

Stadsdelen Skärholmen karaktäriseras enligt Stockholms byggnadsordning som en "storskalig stadsdel" präglad av modernismens idéer om bland annat funktionsseparering. Skärholmen centrum utgör en lokal målpunkt för stadsdelsnämndsområdet samt, tillsammans med Kungens kurva i grannkommunen Huddinge, en regional mål- och bytespunkt.

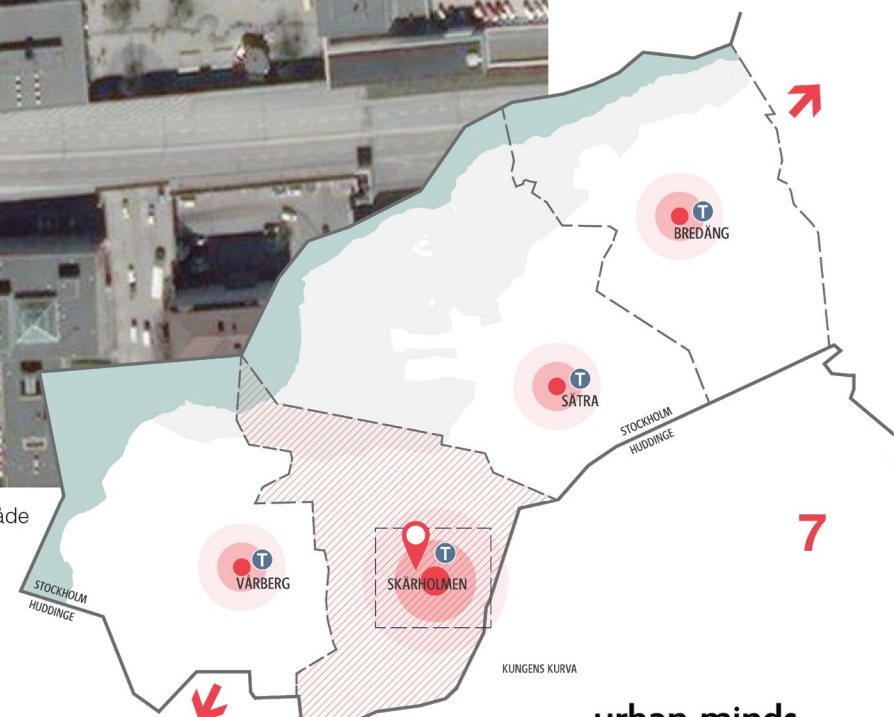
Skärholmen centrum

Området Skärholmen centrum planerades under 60-talet som ett stadsdelsgruppscentrum. Målet var att skapa en stadsdel för bilisten varför området än idag karaktäriseras av en tydlig trafikseparering. Inom centrumområdet finns bostadsbebyggelse, torg- och centrumhandel samt en regional kollektivtrafiknod med tunnelbanestation och bussterminal. Centrumet planerades med och utgörs än idag generellt av kommersiella funktioner mot öster och mer offentliga funktioner i den västra delen av centrumet vid Bredholmstorget. Köpcentrumet var ursprungligen ett utomhuscentrum, dess gator har sedan mitten av åttiotalet succesivt försetts med glastak. Ett par ombyggnationer har skett sedan dess och köpcentrumet är idag ett av Stockholms största och ägs av det privata fastighetsbolaget Grosvenor.

Stadsdelen Skärholmen. Skärholmen centrum är en lokal målpunkt för hela stadsdelsnämndsområdet.

- Stadsdelsnämndsområde Skärholmen
- Centrum

Bredholmstorget

Sydväst om Skärholmstorget och väster om köpcentrumet ligger ett av Skärholmen centrums tre torg, Bredholmstorget. Det omges idag av köpcentrumets västra fasad och tre huskroppar uppförda för att inhysa Skärholmens gymnasium. Byggnaderna utnyttjas idag endast delvis för mindre omfattande gymnasieverksamhet och kulturhusets verksamhet. Bredholmstorget är idag en otydlig plats som ägs av SISAB men upplevs som offentlig. Platsen används delvis som skolgård. Gångpassagen som löper längs köpcentrumets fasad tillhör centumanläggningen.

Utveckling enligt stadens styrande dokument

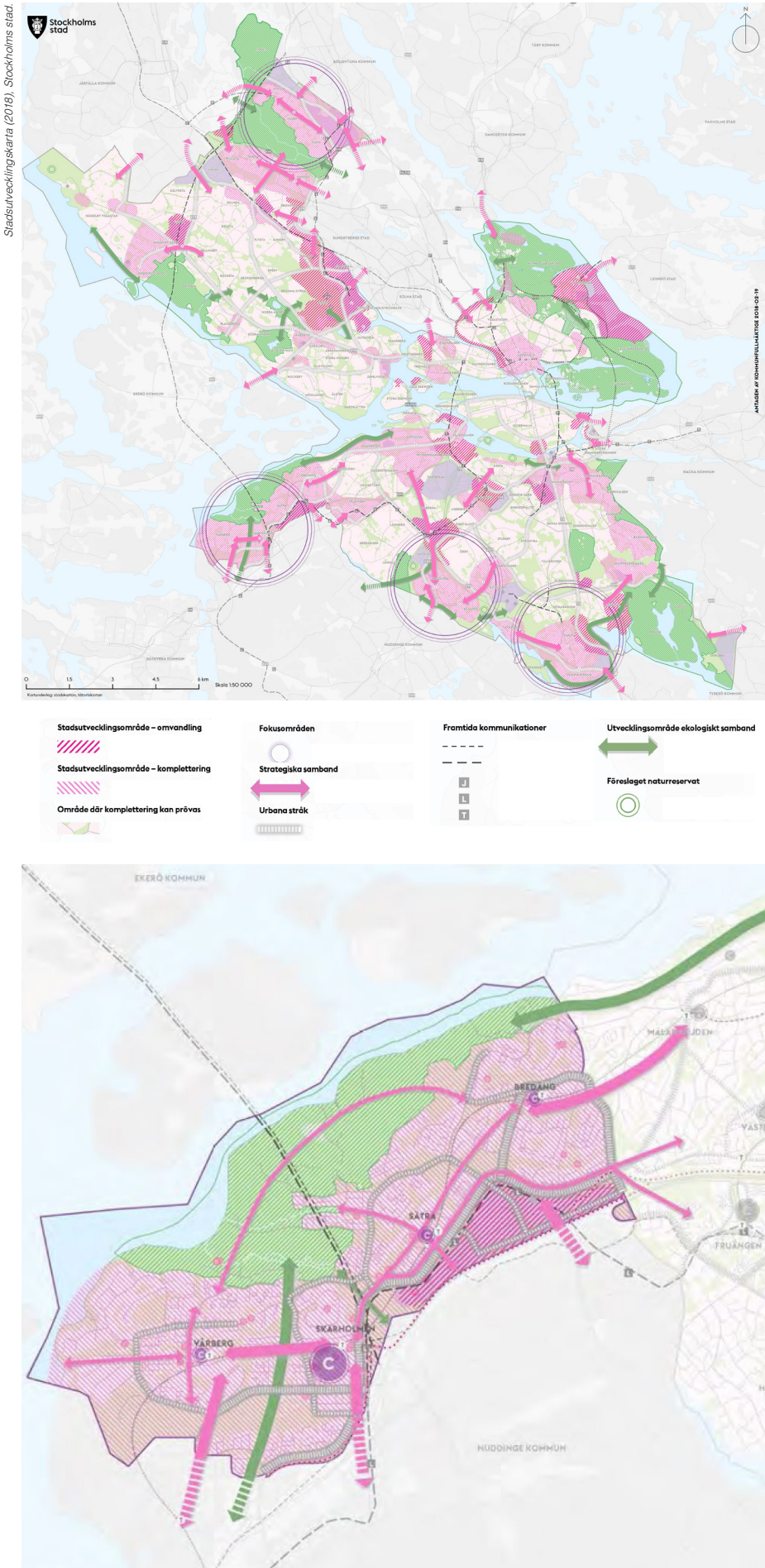
Översiktsplan för Stockholms stad

I Stockholms stads översiktsplan (antagen 23 mars 2018) beskrivs Skärholmen ha särskilt stora stadsutvecklingsmöjligheter. I tillhörande utbyggnadsstrategi pekas stadsdelsnärmandsområdet ut som ett av stadens fyra fokusområden, med en potentiell befolkningsökning från dagens ca 36 400 till omkring 52 000 år 2040.

Skärholmen centrum är fortsatt ett regionalt centrum, tillsammans med Kungens kurva, och planeras vidareutvecklas i samband med bland annat pågående och planerade infrastrukturprojekt. I bland annat Skärholmen centrum föreslås omfattande kompletteringsbebyggelse. Ett antal vägar beskrivs som framtida urbana stråk. De urbana stråken kompletteras med strategiska och lokala samband för en mer sammanhängande stad. Två sådana är sambanden mellan Vårberg och Skärholmen centrum samt kopplingen i nord-sydlig riktning via Skärholmen centrum. Åtgärder som föreslås är ett mer finmaskigt gatunät, stärkt orienterbarhet, gröna kopplingar och fortsatt utveckling av torg och parker som målpunkter.

Genom ökade kopplingar stärks även tillgängligheten till arbetsplatser i andra stadsdelar. Behov av ökat antal arbetstillfällen även inom stadsdelen lyfts. Tre nya skolor bedöms behöva etableras inom stadsdelen fram till år 2040 och Skärholmen Gymnasium pekas ut som strategiskt betydelsefullt. Utöver detta lyfts problem med upplevd otrygghet i stadsdelen och att det är angeläget att åtgärder i utomhusmiljön och ny bebyggelse bidrar till att minska denna. Aktiva bottenvåningar ska eftersträvas, särskilt vid centrum.

Lokal stadsutvecklingskarta över Skärholmen. Skärholmen är ett av fyra fokusområden för utveckling. Utdrag från översiktsplan för Stockholms stad, 2018.

Fokus Skärholmen

Inom pågående satsning Fokus Skärholmen planeras för stadsutveckling i hela stadsdelsnämndsområdet. För Fokus Skärholmen har följande mål för utvecklingen identifierats: sammanhållen och varierad; levande och innehållsrik; delaktig och lärande. Det kvantitativa bostadsmålet för satsningen är 4 000 nya bostäder, men redan nu är mer än 6 300 bostäder under planering. Inom projekten i Fokus Skärholmen ska aspekter som är betydelsefulla för stärkt social hållbarhet särskilt uppmärksammas för att uppnå en socialt värdeskapande stadsutveckling. Detta konkretiseras inom satsningen i fyra stadsbyggnadsstrategier för social hållbarhet: allsidiga boendemiljöer; ett promenadvänligt gång- och gatunät; mångfald av gemensamma rum; lokalt förankrad process.

Lokalt utvecklingsprogram för Skärholmens stadsdelsnämnd

Genom lokala utvecklingsprogram för vart och ett av Stockholms stadsdelsnämndsområden, tydliggörs ansvarsfördelning, prioriteringar och arbetssätt för att nå stadens samlade vision – *Ett Stockholm för alla*.

I Skärholmens lokala utvecklingsprogram anges följande särskilda tematiska satsningar:

- » öka andelen inskrivna barn på förskolan.
- » öka kvinnors sysselsättning, i synnerhet i åldern 20-45 år.
- » öka kvinnors tillgång till det offentliga rummet.
- » verka för att unga ska ha sysselsättning i högre utsträckning.
- » verka för att barn och unga, i synnerhet tjejer, ska vara aktiva inom kultur och idrott.
- » hela stadsdelen ska växa genom att fler invånare och besökare ger underlag för ett bredare service-, idrotts- och kulturutbud och nya inkluderade mötesplatser.

Cykling vid Portholmsgången - trots cykelförbud. Lokalt utvecklingsprogram har tagits fram för Skärholmen.

Planeringsförutsättningar

Grönstruktur

Parkplanen för Skärholmen beskriver områdets övergripande karaktär och framträdande sociala värden hos park- och naturmarken idag. Skärholmen uppfördes i en dalgång, som idag är tydligt avläsbar i stadslandskapet. Den gröna karaktären som omsluter tätt bebyggelse i Skärholmen är till stor del områdets stadsbild och identitet. Sätterskogens naturreservat är en del i ett långsträckt samband utmed Mälaren, från Vårberg till Årstaskogen. Sätterskogen utgör en del av Stockholms gröna kilar och är en viktig rekreativ tillgång att värna och utveckla.

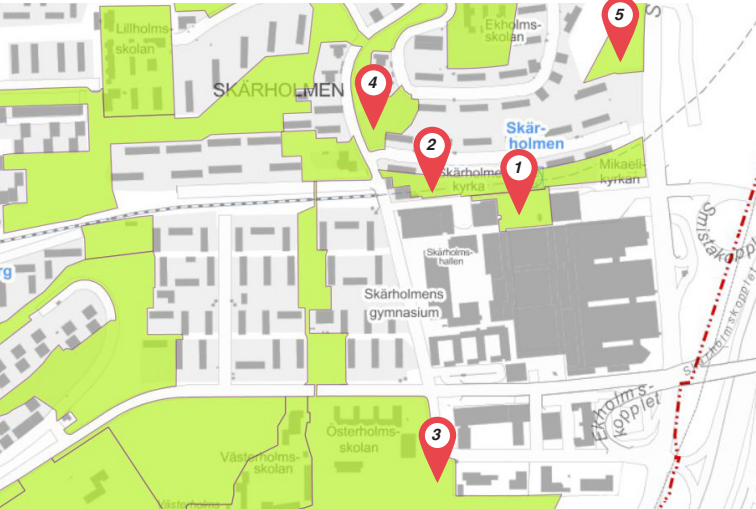
Stockholm stads sociotopkarta visar vilka kvalitéer som finns i parker och naturområden inom utredningsområdet. Kartan visar att tillgången till större naturområde är relativt god med ett gångavstånd på mindre än 350 meter, men att det råder brist på mindre grönytor i närområdet. Parkmarken i centrala Skärholmen utgörs av smala kommunikationsstråk. Parker för vistelse återfinns främst kring den lägre bebyggelsen i söder där även inslaget av större naturmark återfinns.

Kulturmiljö

Fastigheterna runt Skärholmen centrum är klassificerade av stadsmuseet utifrån sitt bedömda kulturhistoriska värde. Grön markering innebär att fastigheten och dess bebyggelse är särskilt värdefull från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt. Gul markering innebär att fastigheten och dess bebyggelse är av positiv betydelse för stadsbilden och/eller har ett visst kulturhistoriskt värde. Bebyggelsetypologin i Skärholmen centrum är relativt plan och enhetlig vilket står i kontrast till den omväxlande topografin. Detta bidrar till en varierad stadsbild med stora miljöskapande värden.

Störningar

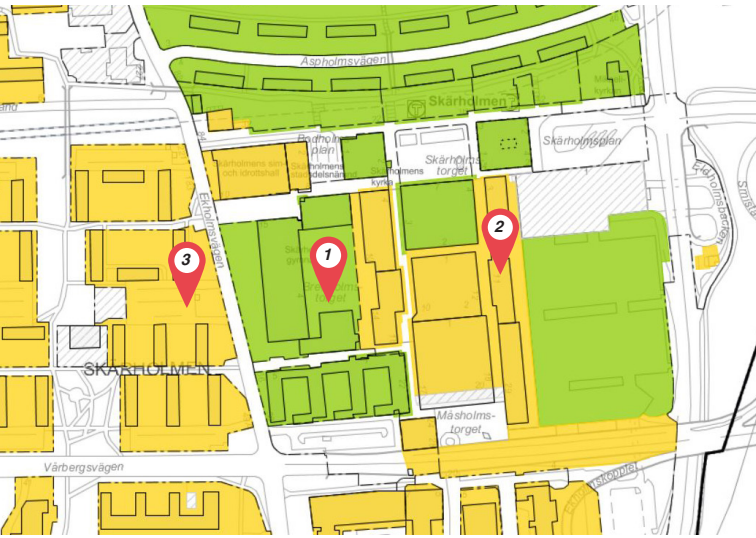
Bullernivåerna i utredningsområdet är höga och varierar mellan 45 och 70 dBA och behöver hanteras väl i den kommande stadsutvecklingen. Skärholmsvägen och Södertäljevägen (E4/E20) i öster innebär en förhöjd risksituation inom området.

Sociotopkarta. Utdrag ur Stockholms stads sociotopkarta som beskriver hur Skärholmens offentliga platser används och upplevs av stadens invånare.

Närliggande Skärholmsplan (1) pekas ut med kvalitéer som blomprakt, folkliv, torghandel och uteservering. Skärholmsterassen (2) i norr möjliggör utblickar över området och markeras som lekplats.

De andra markerade sociotopområdena är Västerholmen (3) i söder, Lillholmsstråket (4) och Skärholmsdalen (5). Kvalitéer som pekas ut är grön oas, naturlek, promenad, bollek och rofylldhet.

Kulturhistorisk klassificering. Kvarteret Måsholmen 21 (1) har betydande stadsplaneringshistoriska värden som en komponent i större helhet och en del av Skärholmens centrumanläggning. Skärholmens gymnasium, som invigdes 1974, var Sveriges första riksgymnasium för svårt rörelsehindrade elever. År 1976 byggdes gymnasiet till med en verkstadsbyggnad som slutförde gårdsbildningen kring Bredholmstorget.

Måsholmen 22 (2) utgör ett exempel på förortens dåtida centrumbebyggelse och är en viktig kunskapskälla till rekordårens stadsplaneringsideal.

Klubbholmen 1 (3). Lamellhusbebyggelsen uppfördes i början av 1970-talet och placerades parallellt på rad, med långsmala gårdar mellan husen.

Bullerkarta - söderort. Alla bullerkällor (väg, spår, flyg och industri/ dygn) redovisade med en ekvivalent ljudnivå (dBA) 2 m över mark.

Bullernivåer (dBA)	
under 35	
35 - 39	
40 - 44	
45 - 49	
50 - 54	
55 - 59	
60 - 64	
65 - 69	
över 70	

9 000
invånare Skärholmen

36 378
invånare i Skärholmens stadsdelsnämndsområde

Lokala röster och perspektiv på platsen

Vilka bor och verkar i Skärholmen idag, vilka förutsättningar har de och hur ser de på platsen kring Bredholmstorget och Skärholmen Centrum? Inom Fokus Skärholmen beskrivs det lokala perspektivet som en nyckel i pågående stadsutveckling. Genom statistik och genomförda dialoger med boende och verksamma i området ges en bild av det lokala perspektivet på Skärholmen. Flera olika workshopstillfällen redovisas i följande stycken.

Socioekonomisk orientering

Skärholmens stadsdelsnämndsområde har drygt 35 000 invånare, varav knappt 9 000 bor i stadsdelen Skärholmen. I stadsdelsnämndsområdet har endast 36 % av invånarna eftergymnasial utbildning, att jämföra med 56,9 % i staden som helhet. Andelen öppet arbetslösa är 5,9 % jämfört med 3,0 % i staden. Vårberg och Skärholmen står för den högsta andelen, ca 6,4 % . Medelinkomsten i hela stadsdelsnämndsområdet är ca 223 200 kronor per år att jämföra med staden, där den i snitt är 340 800 kronor per år. Statistik visar även att Skärholmen är ett stadsdelsnämndsområde med höga ohälsotal, den kortaste medellivslängden i Stockholm, hög andel elever som inte är behöriga till gymnasieskolan, hög andel arbetslösa unga och vuxna, en stor andel invånare som upplever otrygghet i utemiljön, samt utbredd trångboddhet.

Medborgarperspektiv

Favoritplatser

I webbenkäten *Den bästa platsen, dialog 2.0 Fokus Skärholmen*, från 2016, ombads boende och besökande i Skärholmen uppge sina favoritplatser och beskriva vad de tycker om med dessa platser. Skärholmen centrum var det stadsdelscentrumet som fick flest favoritmarkeringar. Av de som beskrivit platsen är ungefär hälften besökare som inte bor i stadsdelen. Enligt enkäten uppskattas Skärholmstorget för att det är en levande ”kosmopolitisk” mötesplats där det går att ”se och synas” och det finns tillgång till butiker, kaféer, kultur och bra sittplatser. Några av favoritplatserna finns markerade på kartan på sidan 22.

Utvecklingsbehov

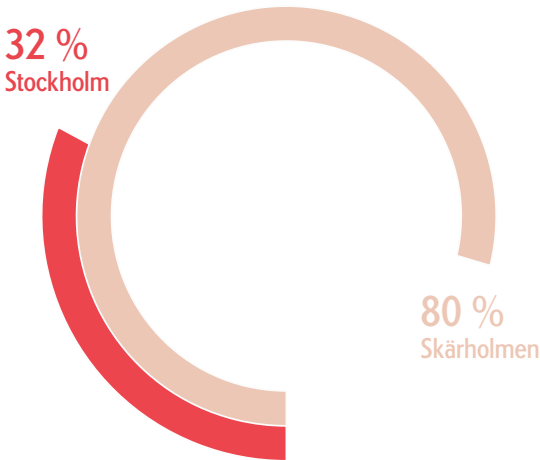
Ur webbenkäten har även en sammanställning gjorts över de utvecklingsbehov invånare och besökare ser i Skärholmen. Mest frekvent föreslagna förbättrande åtgärder var nya bostäder, därefter ökad trygghet samt förbättrad skötsel och underhåll. Många uppger att skymda och dolda platser med dålig belysning leder till att de inte vill vistas i de offentliga rummen under dygnets mörka timmar. Längs Skärholmsvägen och Vårbergsvägen upplevs problem med trafiksäkerheten och flera föreslår att dessa omvandlas till stadsgator med ny bebyggelse som kopplar samman områden mer med varandra.

Inom ramen för Fokus Skärholmen har även en fördjupningsstudie genomförts rörande sociala aspekter kopplade till kommande nybyggnation i Skärholmens stadsdelsnämndsområde. 186 personer intervjuades i syfte att bidra med perspektiv på och kunskap kring platsen. Några perspektiv delades av flertalet av de intervjuade så som att det är välkommet med nybyggnation i Skärholmens stadsdelsområde och att de nya husen gärna får passa in, men vara olika dagens byggnader. Många av de intervjuade vill se moderna hus i ljusa färger och tycker att befintlig bebyggelse behöver fräschas upp så att den passar med den nya. Många önskar att det i samband med byggandet av bostäder utvecklas fler platser för aktivitet utomhus och inomhus, för att öka både tryggheten och möjligheterna till rekreation. Arbetssökande framför att byggandet av bostäder borde kunna öka deras möjligheter till arbete, antingen under byggprocessen eller i nya butiker och restauranger som kan öppna när fler invånare och lokaler tillkommer i området.

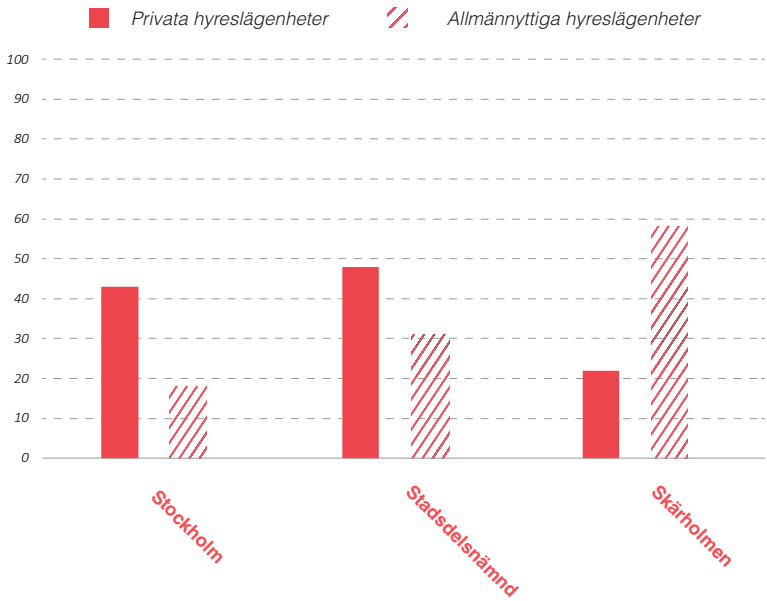
”Mer aktivitetscentrum på vintern för barn.”

”Det är ganska najs med höghus också. Viktigaste är hur det ser ut inne i huset, inte utanför.”

”Det ska passa in i byggnationen. Fräscha upp de byggnader som redan finns så att de passar med de nya. Jämnt, på något sätt.”

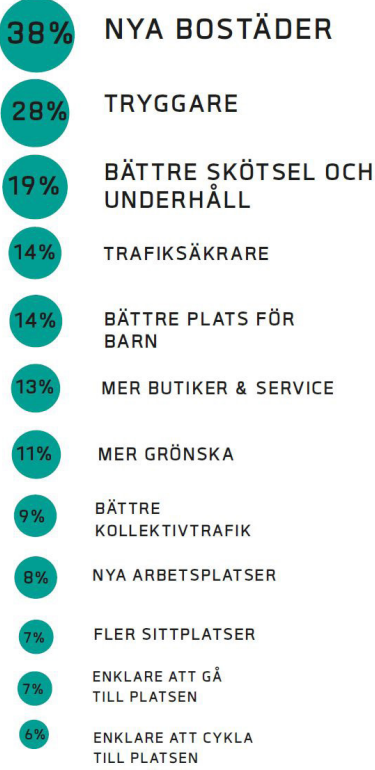

Andel invånare med utländsk bakgrund. 80 % av invånarna i Skärholmen har utländsk bakgrund, motsvarande siffra för Stockholm är 32 %.

Procentuell andel privata hyreslägenheter kontra allmännyttiga hyreslägenheter. Andelen hyresrätter som hyrs ut av privata fastighetsägare är mindre i Skärholmen jämfört med Stockholm som helhet.

Bästa platsen, Fokus Skärholmen (2017), Spacescape, Stockholm Stad.

Bästa platsen. Diagrammet redovisar de mest frekventa utvecklingspotentialerna ur dialogenkäten.

Barn- och ungas perspektiv

För att särskilt kartlägga barn- och ungas perspektiv på utemiljön i Skärholmen genomförde staden år 2016 en integrerad barnkonsekvensanalys för hela Skärholmens stadsdelsnämndsområde. I likhet med i andra stadsdelar lyfter barnen vikten av frihet och trygghet. Ett antal platser pekas ut som otrygga platser, däribland delar av Skärholmen centrum. Samtidigt är centrumet många ungas favoritplats i och med tillgång till mötesplatser, shopping och caféer. Centrumområdet med tillhörande tunnelbanestation pekas ut som en viktig målpunkt. Tunnelbanan är generellt viktig för barnens rörelsefrihet inom och utanför utredningsområdet. Övriga favoritplatser inom stadsdelsnämndsområdet är större lekplatser, idrottsanläggningar så som Skärholmshallen, men även platser för möten och där de "bara kan vara" och träffa kompisar. Bredholmstorget pekas av ett par ungdomar ut som en tråkig och otrygg plats. En kommentar är att gymnasiets skolgård "känns mer som en anstalt än en skolgård". Även parkeringsytorna på gymnasiebyggnadens västra sida mot Ekholmsvägen markeras av flera som en otrygg och tråkig plats. Köpcentrumet och Skärholmshallen markeras av flertalet barn och unga ut som favoritplatser.

Trygghet i Skärholmen stadsdelsområde

Trygghet definieras, enligt Stiftelsen Tryggare Sverige, som upplevelsen av den aktuella säkerheten i ett område. Med säkerhet menas i sin tur den faktiska risken att utsättas för ett brott och ordningsstörningar. Trygghet på en plats handlar därigenom mycket om vilken känsla platsen, kontexten och situationen inger människor.

Enligt Stockholms stads trygghetsmätning 2017 är upplevd otrygghet vanligare hos invånare i stadsdelsnämndsområdet Skärholmen än i många andra delar av staden. Den upplevda otryggheten inom stadsdelsnämndsområdet är enligt mätningen den tredje högsta i Stockholm när det kommer till oro för att utsättas för brott i den offentliga miljön, oro för att gå ut ensam kvällstid och otrygghet i sitt bostadsområde. Även upplevelse av problem med nedskräpning, skadegörelse och dåligt belysta offentliga platser, narkotikahandel och bråk på offentlig plats är vanligare här än i majoriteten av Stockholms övriga stadsdelar. Inom stadsdelsnämndsområdet har Vårberg

den högsta andelen invånare som anger att de upplever en otrygghet, 21 %. Detta följs av 19 % av invånarna i stadsdelen Skärholmen. Brottsstatistiken för staden (exklusive innerstaden) visar att Skärholmen ligger tredje högst när det kommer till antal anmälda brott och högst i antalet per 100 invånare som uppger att de blivit utsatta för rån de senaste 12 månaderna.

Enligt forskning och beprövad erfarenhet kan utformning av den fysiska miljön bidra till både att minska människors upplevelse av otrygghet och att förbättra den faktiska säkerheten. Enligt mätningar genomförda under framtagandet av Social Hållbarhet i Fokus Skärholmen - nycklar för det lokala behovet uppstår otryggheten i Skärholmen främst vid kombinationen av otrygghetsfaktorerna tomma platser, en nedgången miljö och personer som upplevs hotfulla. Centrum och centrumområden är överrepresenterade som otrygga platser, ofta på grund av den nämnda kombinationen av faktorer. Enligt statistik skiljer sig den upplevda otryggheten mellan kön och åldersgrupper. Kvinnor uppger störst upplevd otrygghet kvällstid i närheten av centrumets torg, män i sin tur upplever störst otrygghet på och i anslutning till områdets parkeringsplatser och barn- och unga uppger bland annat tunnelbanestationen som en otrygg plats. Det finns i och med detta en möjlighet att minska den upplevda otryggheten genom att påverka just dessa faktorer.

Stiftelsen Tryggare Sverige lyfter utöver detta faktorer som positivt kan påverka tryggheten i ett område:

- » En tydlig orienterbarhet och överblickbarhet.
- » En attraktiv och levande stadsmiljö som stimulerar interaktion mellan olika människor.
- » Ett varierande utbud av funktioner och aktiviteter som skapar förutsättningar för liv under så stor del av dygnet, veckan, året som möjligt.
- » Möjligheter för indirekt social kontroll genom synlig och hörbar kontakt till och från människor i byggnader runt om.
- » Skalskydd som galler och staket kan signalera otrygghet.
- » Omsorgsfullt förvaldade fastigheter och offentliga rum.
- » God belysning.
- » Närvaro av människor i stadsrummet genom bland annat naturliga mötesplatser och stråk.
- » Information och medborgarinflytande för ökat ansvar och initiativ till trygghetsskapande insatser.

Centrumparkering under Vårbergsvägen. Parkering under Vårbergsvägens påfartsramp mot E4/ Södertäljevägen. Bild från entrépassagen för gående och cyklister mot centrumområdet söderifrån.

Verksammas och fastighetsägares perspektiv

Under vår och sommar 2017 genomförde Skärholmens stadsdelsförvaltning ett antal workshops för att tillsammans med aktörer i området analysera resultatet från de intervjuer med medborgare som presenterats. Avsikten var att utveckla förslag för arbete med social hållbarhet, möjliga att applicera på bygg- och planeringsprocesserna inom ramen för Fokus Skärholmen. Några av de förslag som uppkom inom respektive kategori var följande:

» **Ungas sysselsättning** - Att lyfta möjligheter för unga att komma i sysselsättning genom byggprocessen, en gymnasieskola med stadsbyggnadsprofil och en mobilapp och fysisk lokal för att starta eget och testa affärsidéer.

» **De nya husen** – Att möjliggöra kvarboende trots eventuella renoveringar och nybyggnation, sociala klausuler i upphandlingar och markanvisningar och styrning av gestaltning och funktion på gemensamma ytor.

» **Utemiljöerna** – Att låta boende delta i utformningen av allmänna ytor i deras närmiljö, samarbete kring gemensam drift av utemiljöer uppdelade mellan olika fastighetsägare, hela och rena miljöer, tydligare stråk och tillfälliga platsskapande arkitektur.

» **Aktiviteter, kultur, idrott** – Nyttja de aktörer som redan finns på plats idag och samarbeta kring aktivering av befintliga ytor, ökad kommunikation kring tillgängliga lokaler, uppsökande prova-på-aktiviteter och multifunktionella lokaler och ytor.

Inom arbetet med detaljplanen för Måsholmen, i Bredholmstorgets södra del, anordnade stadsbyggnadskontoret i slutet av 2017 även en workshop kring social hållbarhet med exploateringskontoret, trafikkontoret, lantmäteriet, miljöförvaltningen, och byggaktören Stockholmshem. Ett drömscenario för Bredholmstorget år 2030 diskuterades. Workshopen tog utgångspunkt från bland annat det lokala utvecklingsprogram som tagits fram för Skärholmen (2017-2022) och de nycklar som identifierats för det lokala behovet. Resultatet beskriver bland annat en mer tillgänglig plats med mer grönska, som upplevs ombonad men levande med öppna fasader och en tydlig identitet. Utöver detta listade aktörerna idéer kring möjliga åtgärder för att möta Fokus Skärholmens fyra strategier för ökad social hållbarhet.

1. Barn- och ungas aktivitet inom kultur och idrott,
 samnyttjande av lokaler, lektytor och prova-på-aktiviteter,
 varierande "programmering" av torget, "eventdag", trygga och
 säkra stråk för olika aktiviteter med mera.

2. Flickors och kvinnors tillgång till de offentliga rummen, fler "ögon på platsen" genom t.ex. öppna fasader, att bygga bort otrygga gränder och baksidor, skapa lekmiljöer som attraherar tjejer, fler bostäder i centrum, installera bättre belysning, inga bakssidestråk med mera.

3. Boende och stadsmiljöer för lokala behov, blandade boendeformer, grillplatser för boende, mer cykelparkering och grönska på torget, samnyttjande av utemiljöer, att ett torgprogram tas fram tillsammans med de boende med mera.

4. Ökad sysselsättningsgrad bland 16– till 29 åringar med möjligheter till praktik, öppen verkstad, lokaler för start-ups, mötesplats för föreningsliv med mera.

För att samla intressenter från stadens olika förvaltningar tillsammans med Stockholmshem och Sisab anordnades ytterligare en workshop för att diskutera utvecklingen kring Bredholmstorget. Visioner och idéer kring huvudtemat "Vad möts man av i centrala Skärholmen år 2030?" samlades in i olika teman och poängsattes genom röstning. Några av de teman med flest antal röster var följande:

» **Skola/gymnasium** - skolkuster, teater, gymnasium, stolt skola - lärandemiljö som smittar av sig på torget, yrkesprogram. (8 poäng).

» **Företag/arbetsplatser** - en självklar arbetsplats i Stockholm, StockholmsHems HK en mötesplats (6 poäng).

» **“Levande”** - grönt och urbant, många dörrar runt torget, målpunkter, liv i gångarna, kvällsöppet - trevligt under hela dygnet, plats och stråk, händelser i alla bottenvåningar (9 poäng).

Sammantaget visar resultaten från workshopen att en "Levande stadsmiljö" eftersträvas kring Bredholmstorget. Både skolverksamheter och ökat underlag för företagande/arbetsplatser är nycklar till det lokala behovet. För att nå målen för Skärholmen 2030, diskuterades flera möjligheter såsom utveckling av en gymnasieskola, renovering av befintligt lägenhetsbestånd på Skärholmsterassen, fortsatt dialog med medborgare, detaljplanen för Måsholmen 21 kan löpa parallellt med stadens program för hela Skärholmen centrum och ökat kultur- och föreningsliv.

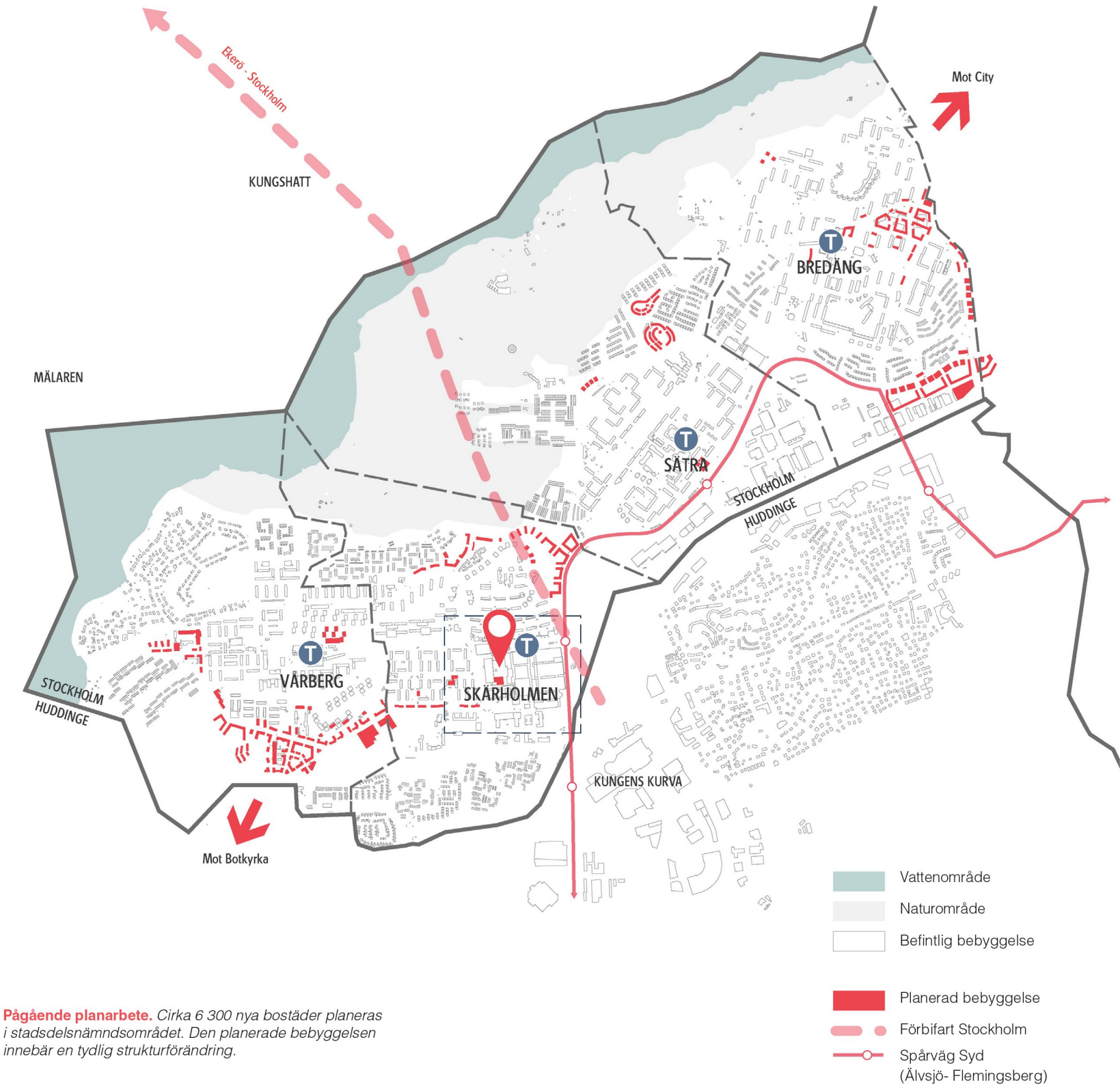
Verksammas och fastighetsägares perspektiv. Resultat från workshop (2017) inom arbetet med detaljplanen för Måsholmen, i Bredholmsgårds stadsdel, och tjänstemän från staden samt byggaktörer i Stockholmshem. De frågor som ställdes var "I ett drömscenario, hur ser Bredholmsgården ut om 15 år? Och vilka känslor får man när man vistas där?"

Befintlig och planerad bebyggelse

Bebyggelse­setypologin i Skärholmen stadsdelsnämnds­område är tidstypisk för ett område uppfört under 60- och 70-talets miljonprogram. Den präglas av modernismens idéer om bland annat funktionsseparering. Entrén till centrumområdet bilvägen markeras av den ståtliga 35 meter höga statyn Vridande Moment. Bebyggelsen uppfördes i en dalgång och består främst av skivhus och lamellhus i omkring 3 våningar samt låg centrumbebyggelse. Skärholmen stadsdelscentrum planerades med en tätare bebyggelse och färre grönytor än tidigare förortscentrum. Området domineras framför allt av torg- samt centrumhandeln och den regionala kollektivtrafiknoden med tunnelbanestation och bussterminal. Centrumet utgörs generellt av kommersiella funktioner mot öster och offentliga funktioner i väst. I områdets västra del ligger Bredholmstorget. Det ramar in av köpcentrumets västra fasad och tre huskroppar uppförda under mitten av 70-talet. Två- till trevåningshusen vänder framsidan mot torget, dock utan någon tydlig huvudentré. De fasader som vetter bort från torget har en mer sluten karaktär där de möter gåfartsgatorna Portholmsgången i syd och Bodholmsgången i norr och en parkeringsplats mot den lokala matargatan Ekholmsvägen i väst.

Skärholmen centrum

Området Skärholmen centrum står inför en större utveckling. Ett programarbete för detta står just nu i startgroparna. Centrumets fastighetsägare, Grosvenor, har även lämnat förslag på vidare utveckling av centrumet med bland annat bostäder längs med Vårbergsvägen öster om Ekholmsvägen. I områdesplaneringen för Skärholmen centrum lyfts områdets långsiktiga utvecklingspotential bland annat i och med den pågående utvecklingen av Kungens kurva i Huddinge och anslutande infrastrukturprojekt så som Förbifart Stockholm, Spårväg Syd och utbyggnaden av regionala buss- och cykelpendlingsstråk. Omfattande kompletteringsbebyggelse planeras inom stadsdelen bland annat genom att Skärholmsvägen och Vårbergsvägen omvandlas till urbana stråk med framtida levande stadsmiljöer. Även framtida stadsgator av lokal karaktär pekas ut, exempelvis Ekholmsvägen som föreslås utvecklas till ett attraktivt offentligt rum. Prioriterat är att sambanden mellan Vårberg och Skärholmen centrum samt

kopplingen i nord-sydlig riktning via Skärholmen centrum ska stärkas genom ny bebyggelse, ett mer finmaskigt gatunät, starkt orienterbarhet, gröna kopplingar och fortsatt utveckling av torg och parker som målpunkter. Även trygghetsskapande åtgärder föreslås.

Pågående detaljplaner i närområdet

För närvarande pågår arbete med 15 detaljplaner, innehållande ca 6300 nya bostäder, i stadsdelsnämndsområdet. I närområdet Skärholmen centrum pågår, förutom Måsholmen 21, detaljplanearbete för Skärholmsdalen och Vårbergsvägen. Skärholmsdalen omfattar Skärholmsvägen norr om Skärholmens centrum till Björksåtravägen samt dalgången och sluttningen vid Skärholmsdalen fram till Vårholmsbackarna och Falkholmsgränd. Planen omfattar en omvandling av delar av Skärholmsvägen till en stadsgata och möjliggör cirka 800 bostäder, ett nytt vårdboende, verksamhetslokaler, utbyggnad av en befintlig förskola och två nya förskolor. Inom detaljplanearbetet längs med Vårbergsvägen, väster om Ekholmsvägen och Skärholmen Centrum, planläggs för cirka 1200-1400 bostäder, ytor för en ny F-9 skola, två nya förskolor, en utbyggd förskola samt vård- och omsorgsboenden. Detaljplanen syftar till att omvandla Vårbergsvägen till en stadsmässig gata för att stärka kopplingen och öka tryggheten mellan Vårberg och Skärholmens centrum.

Vårbergsvägen - visionsbild. Omvandling av Vårbergsvägen från transportled till gata kantad med stadsbebyggelse. Förslaget innebär cirka 1200-1400 nya bostäder samt utredning av plats för ny skola, vård- och omsorgsboende samt förskolor.

Illustration (2017), Tovatt architects and planners.

Befintlig och planerad bebyggelse

- Analysområde
- Småhus
- Flerbostadshus
- Centrumverksamheter
- Gymnasium/Grundskola/förskola
- Industri/verksamhet
- Ospecificerad byggnad
- Planerad bebyggelse (olika skeden)
- Stadsutvecklingsområde
- Urbant stråk
- Stadsgata av lokal karaktär
- Koppling regioncentrum

Planerad bebyggelse

- Vårbergstoppen – Bostäder**
» Planering för cirka 400 bostäder och omgestaltning av Vårbergsvägen.
- Aspholmen 1**
» Området planeras för cirka 140 bostäder och omgestaltning av Vårbergsvägen.
- Hemholmen 1 - Färdig detaljplan**
» Cirka 500 lägenheter i direkt anslutning till Vårbergs centrum.
- Vårbergsvägen**
» Området planeras för 1 000-1 500 bostäder, ny skola, förskolor och omgestaltat gaturum. I planarbetet ingår även upprustning av Vårbergs IP. Ombyggnation till en stadsgata.
- Skärholmsdalen**
» Området planeras för cirka 800 bostäder, vårdboende, förskolor och omgestaltat gaturum.
- Skärholmen centrum**
» 500-1000 nya bostäder på ytor i och i närheten av befintlig centrumanläggning.

0 50 100 600 meter

skala 1: 6000 (A3)

Stads- och landskapsbild

Merparten av bebyggelsen i centrumområdet Skärholmen centrum är beläget på relativt plan mark i en dalgång. I områdets norra del vid Skärholmsterrassen klättrar bostadsbebyggelse, i form av sex- till sjuvånings lamellhus, upp för en sluttning. För de som vill färdas uppför den mest kuperade delen finns en bergbana, som dock för närvarande är ur funktion sedan en tid. Entrén för bilister från motorvägen in mot centrum markeras med den 35 meter höga statyn *Vridet moment* och i söder syns Skärholmsterrassens bostadshus. För gående och cyklande genom centrum är inte statyn synlig. Skärholmsterrassen hus går att skymta från ett par platser. Centrumområdets byggnader håller en jämn våningshöjd och husen ligger tätt i jämförelse med inom närbelägna områden. Gaturummen är smalare och utgörs nästan uteslutande av hårdgjord yta. Husen är i regel tre till fyra våningar bortsett från serviceboendet i syd och bostadshotellet vid Skärholmstorget som är någon våning högre. De större vägarna, Ekholmsvägen och Vårbergsvägen löper upphöjda i förhållande till den omgivande bostads- och centrumbebyggelsen. Vårbergsvägen, förbi centrumområdet, är byggd på pelare, och gående och cyklande hänvisas till att passera till och från centrum under motorvägspåfarten.

Skärholmens centrum och Skärholmstorget. Skärholmens centrum är en viktig målpunkt för centrum- och handelverksamheter samt knutpunkt för kollektivtrafikresenärer.

Från Vårbergsvägen. Skärholmens vidsträckta centrumverksamheter, omslutande vägar och visuell dominans av Skärholmsterrassens skivhus i norr ger ett starkt stadsbildsmässigt motiv och är några av Skärholmens karaktärsdrag.

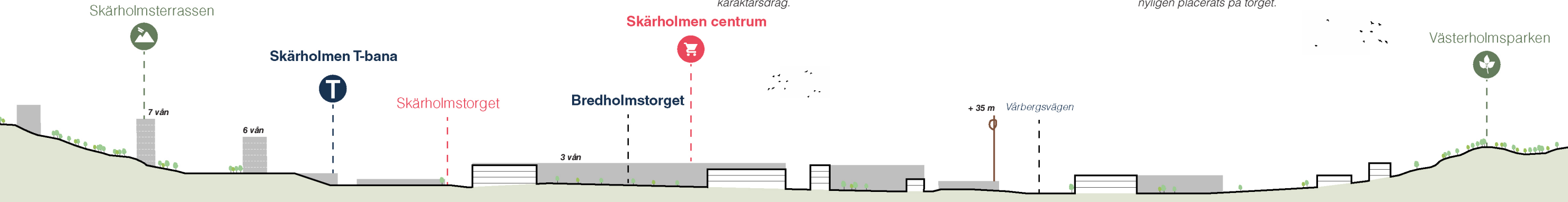

Skärholmsterrassen. Stora nivåskillnader bidrar till både gång via trappor och långa siktlinjer i området.

Bredholmstorget. Skolan består av tre sammanbyggda byggnader och har samtliga entréer vända mot torget. Övriga fasader har karaktären av baksidor. Planteringslådor har nyligen placerats på torget.

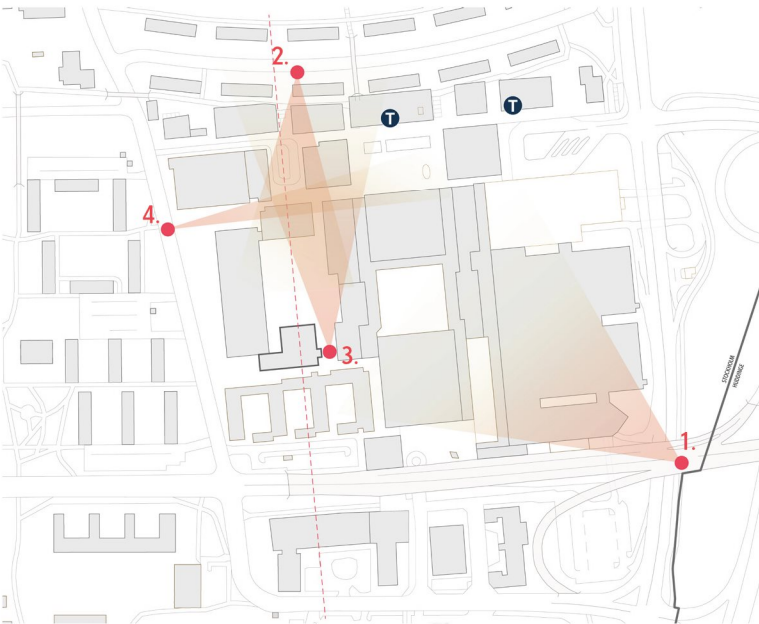
Tvärsektion. Flera av Stockholms högsta punkter finns i närheten av Skärholmen centrum med milsvid utsikt över Mälaren och övriga staden. Skala 1:5000 (A3).

Utblickar och orientering

Siktlinjer och utblickar är av stor betydelse för hur en upplever stads- och naturlandskapet och påverkar i stor grad orienterbarheten i ett område. På detta uppslag ges exempel på olika siktlinjer inom utredningsområdet med omnejd. Långa siktlinjer har framför allt betydelse för orienterbarheten på områdesnivå/stadsdelsnivå medan de korta siktlinjerna har betydelse för orienterbarheten på den lokala nivån.

Långa utblickar. De vida vyerna och de långa siktlinjerna finns i huvudsak i anslutning till de stora huvudvägarna och Skärholmsterrassen. Här kan Skärholmens dalgång och stadslandskap tydligt avläsas.

1. **Vårbergsvägen.** Stålskulpturen Vridande moment är ett landmärke för området och annonserar infarten till Skärholmens centrum. Blicken når långt.

2. **Skärholmsterrassen.** Från Skärholmsterrassen är flera målpunkter synliga, däribland kulturhuset som markerar ingången till Bredholmstorget. Den effektfulla vyn skildrar samtidigt Skärholmens karaktäristiska låga bebyggelse.

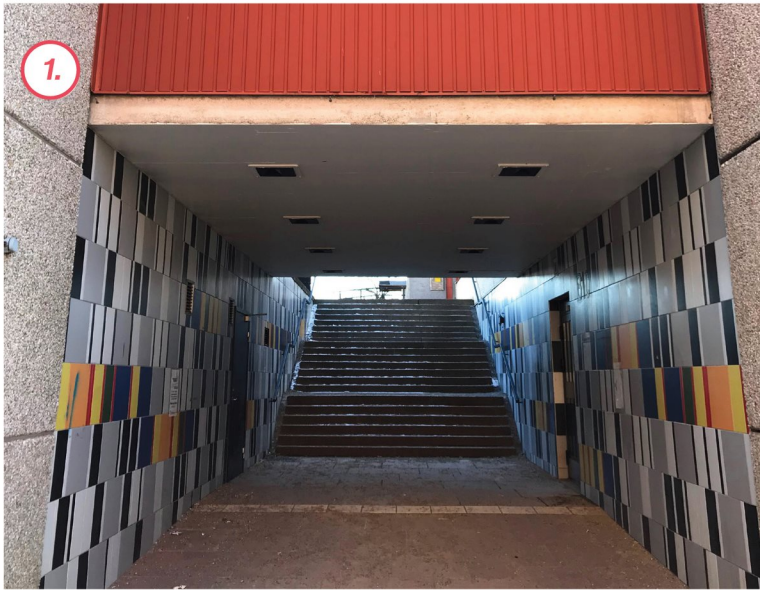
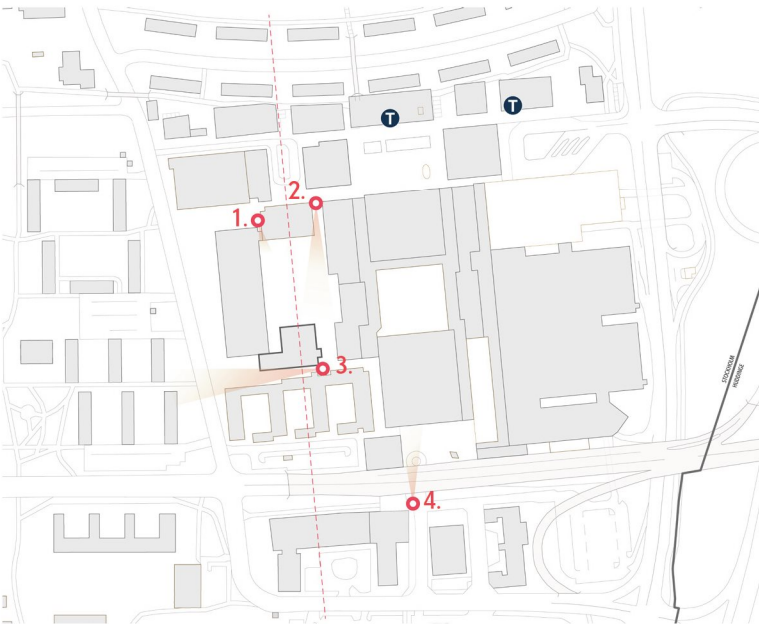

3. **Mot Bredholmstorget.** Det befintliga gångstråket via Bredholmstorget är brett och bjuder in till rörelse för övriga trafikslag (trots cykelförbud). Skärholmsterrassens skivhus är synliga från långt håll.

4. **Bodholmsgången - från Ekholmsvägen.** Sikten från gatans planskilda bro sträcker sig till Skärholmen centrum. Upprustning av gaturummet vid Bodholmsgången pågår i syfte att skapa en tryggare och grönnare närmiljö.

Korta utblickar. Inne bland bebyggelsen finns korta siktlinjer som är viktiga för orienterbarheten på lokal nivå. Längs med viktiga stråk, så som Portholmsgången och Bodholmsgången (som båda leder till Skärholmen centrum via Bredholmstorget), är sikt och orienterbarhet extra viktigt. Här är siktlinjerna idag brutna, och målpunkterna längs med stråket – Centrum, Bredholmstorget, tunnelbanestation, bostadsentréer etc – ger sig inte tillkänna på avstånd. Tydliga orienteringspunkter saknas.

1. Bodholmsgången - mot Bredholmstorget. Passagen från Bodholmsgången mot Bredholmstorget är trång och mörk. Siktlinjen är bruten och rummet kan upplevas otrygg kvällstid.

2. Bredholmstorget. Bredholmstorget och skolverksamhetens entréer är delvis gömda bakom kulturhuset.

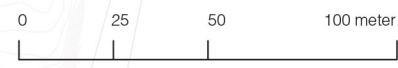
3. Portholmsgången. Bebyggelsen kring Portholmsgången har slutna fasader med få entréer och det trånga gång- och cykelstråket bidrar till bristande orienterbarhet till angränsande områden.

4. Mot Måsholmstorget. Orienterbarheten bryts och siktlinjen försvinner då cykel- och gångstråket mot Måsholmstorget hamnar under Vårbergsvägen och dess påfartsramp.

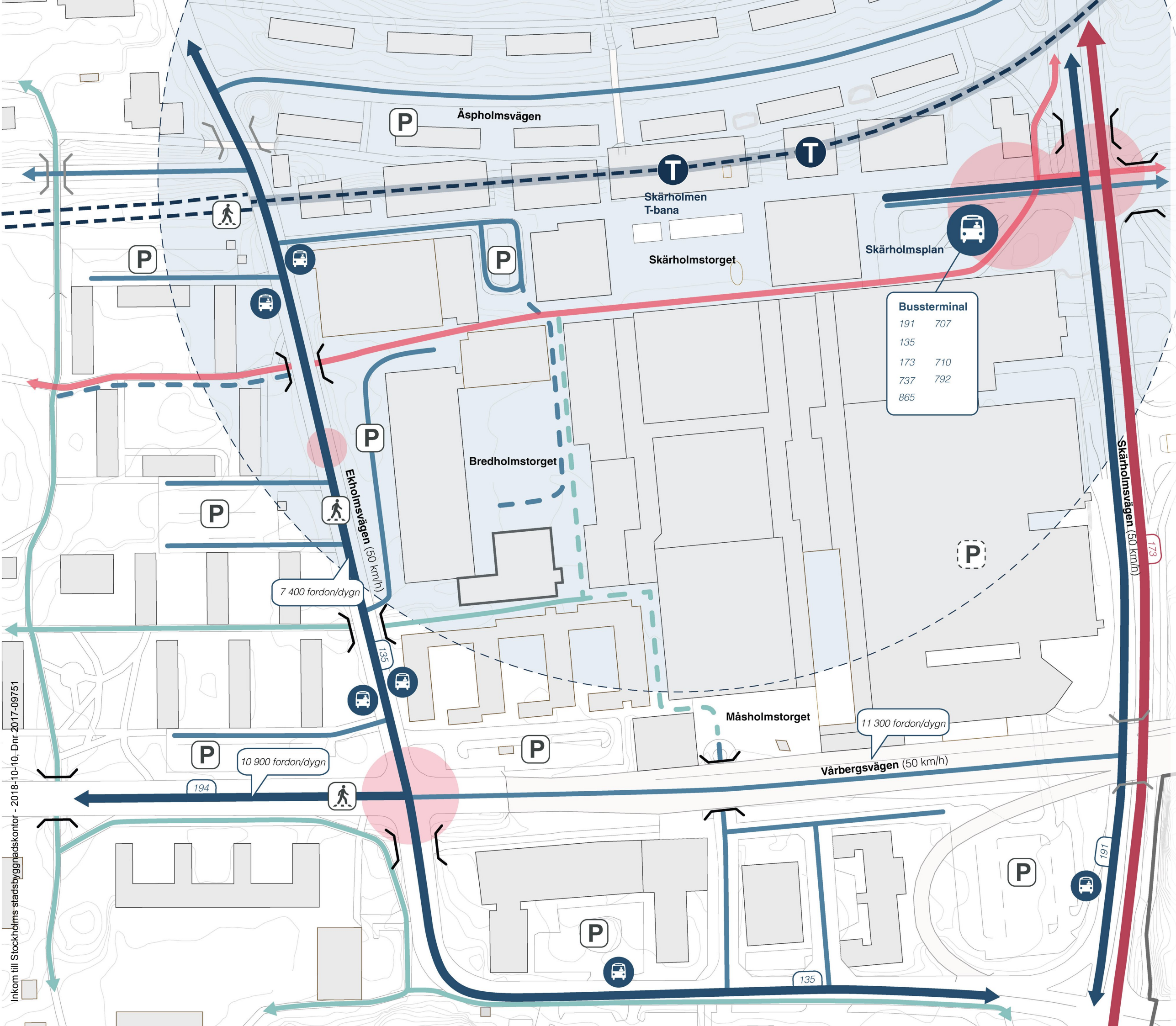

- Trafik och gaturum
- Tunnelbana
 - 500 meter från tunnelbana
 - Kollektivtrafik
 - Busshållplats
 - Regionalt pendlingsstråk
 - Lokalnät biltrafik
 - Gångbanor där biltrafik förekommer
 - Regionalt huvudstråk (gång och cykel)
 - Lokalstråk för gång och cykel
 - Otydlig passage
 - Planskild korsning (tunnel)
 - Planskild korsning (bro)
 - Hotspots (där flera olyckor sker)
 - Parkering
 - Centrumparkering
 - Övergångsställe

skala 1: 2000 (A3)

urban minds

Inkom till Stockholms stadsbyggnadskontor - 2018-10-10, Dnr 2017-09751

Trafik och gaturum

Vid Skärholmen centrum knyts stomtrafiken, direkttrafiken och kommuntrafiken ihop i en viktig bytespunkt. Bytespunkten innehåller både tunnelbanestation, hållplatser för stom- och kommuntrafik. Bytespunkten klassas även som en så kallad regional målpunkt tillsammans med Kungens kurva i grannkommunen Huddinge. Det finns behov av att bättre knyta ihop dessa två delar av den regionala stadskärnan där Skärholmsvägen och E4/Södertäljevägen utgör kraftiga barriärer. I dagsläget är det långt till visionen om ett mer sammanknutet regioncentrum.

Centrumområdet ringas in av tre större gator, Ekholmsvägen i väst med en hastighetsbegränsning på 50 km/h, Vårbergsvägen i syd som är en påfartsramp mot motorvägen och inte är tillgänglig för gående och cyklister och slutligen Skärholmsvägen i öst som löper parallellt med E4/Södertäljevägen. Vårbergsvägen är bred och rak vilket innebär höga bilhastigheter och svårighet att passera för fotgängare. Trafiksepareringen i området uppfördes med avsikten av separera gående och cyklister från biltrafik för att minimera trafikolyckor. Ett antal passager över de större vägarna lyfts som så kallade ”hot spots” för trafikolyckor, däribland korsningen Vårbergsvägen och Ekholmsvägen, passagen över Skärholmsvägen i anslutning till kollektivtrafiknoden samt ett övergångsställe på Ekholmsvägen. Bostadsmiljöerna är som en följd av funktionssepareringen till stor del bilfria. I och med trafiksepareringen består gaturummen inom centrumområdet av gåfartsgator med undantag för angöringsgatan och vändplanen Bodholmsplan. Dock förekommer otillåten körning över Bodholmsgången in på Bredholmstorget.

Direkttrafiken i Skärholmen består av linje 153 vars syfte är att avlasta tunnelbanans röda linje. Linjen går endast under högtrafik måndag till fredag. Linje 865 trafikerar mellan Skärholmen, Kungens kurva, Flemingsberg, Haninge centrum. Syftet med linje 865 är att ge snabba resor på tvären mellan de olika noderna längs tunnelbanan och pendeltågsnätet.

Skärholmstorget. Tunnelbanestationen i Skärholmen är en stor kollektivtrafik-knutpunkt inom utredningsområdet och för hela stadsdelsnärumsområdet.

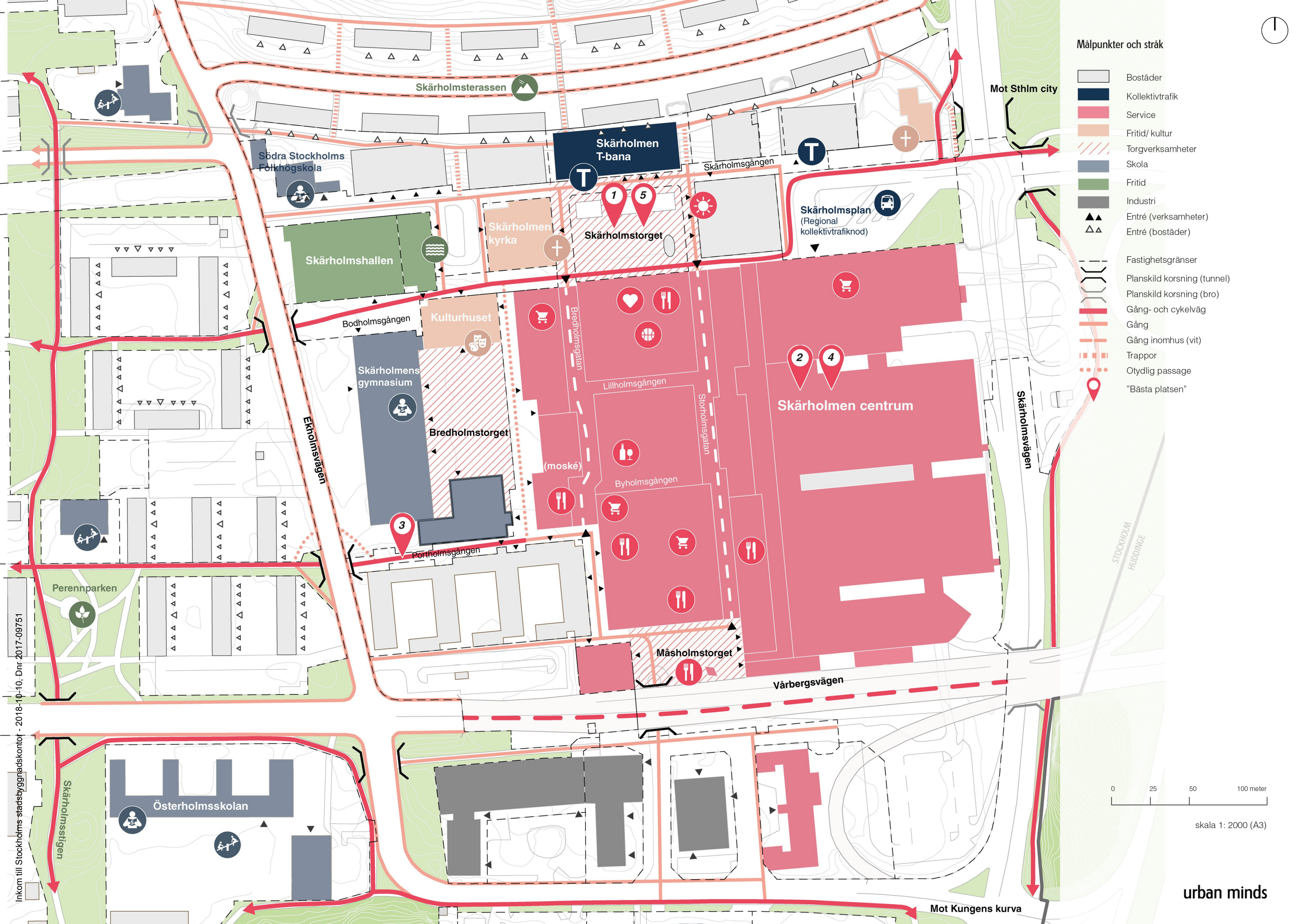
Bodholmsgången. Olovlig körning från Bodholmsplan till Bredholmstorget.

Portholmsgången. Lokalstråk under planskild korsning med Ekholmsvägen.

Bodholmsgången. Befintlig cykelparkering.

Målpunkter och stråk

- Bostäder
- Kollektivtrafik
- Service
- Fritid/ kultur
- Torgverksamheter
- Skola
- Fritid
- Industri
- Entré (verksamheter)
- Entré (bostäder)
- Fastighetsgränser
- Planskild korsning (tunnel)
- Planskild korsning (bro)
- Gång- och cykelväg
- Gång
- Gång inomhus (vit)
- Trappor
- Otydlig passage
- "Bästa platsen"

0 25 50 100 meter

skala 1: 2000 (A3)

urban minds

Inkom till Stockholms stadsbyggnadskontor - 2018-10-10 - Dnr 2017-09751

Målpunkter och stråk

Målpunkter

Centrumområdet innehåller flertalet målpunkter med sitt stora utbud av både verksamheter och kollektivtrafik. Det är en populär plats både för boende och verksamma i området som även lockar mer långväga besökare. De två mest dominerande målpunkterna i området är köpcentrumet och kollektivtrafiknoden, dvs. tunnelbanestationen och bussterminalen. En populär målpunkt för barn- och unga är idrottshallen Skärholmshallen. Vid Bredholmstorget finner vi bland annat Kulturhusets verksamhet och gymnasieskola. Utöver detta lockar moskén många besökare, så många att verksamheten vid flera tillfällen tvingas låta besökare utnyttja trapphus och torg vid t.ex. fredagsbön. Utöver detta inryms här även bland annat vårdmottagningar.

I närområdet finns en befintlig förskola, Södra Stockholms Förskola norr om Skärholmsgången, en grundskola, Österholmsskolan söder om Vårbergsvägen samt en nyligen upprustad park, Perennparken väster om Ekholmsvägen. Ytterligare en förskola är under uppförande väster om Ekholmsvägen.

Stråk

Mest frekvent rör sig idag människor till och från tunnelbanan, bussterminalen och köpcentrumet. I nord-sydlig riktning väljer majoriteten vägen genom köpcentrumet, när detta är öppet för genompassage. Skolbarn passerar genom centrumområdet, en del förbi Bredholmstorget, på sin väg mot Österholmsskolan.

Gångtunnlar i området innebär trafikseparerade stråk men medför på många platser otillgängliga och otrygga miljöer som tar stora ytor i anspråk. Höjdskillnader innebär att gångvägar bitvis får kraftiga lutningar och inte uppfyller tillgänglighetskrav. Det förekommer att gående väljer att undvika undergångarna för att istället passera över huvudgatorna. Vid undergången under Ekholmsvägen från Portholmsgången finns möjlighet för gående och cyklister att ta sig upp till Ekholmsvägen endast på den västra sidan. På den östra sidan om undergången syns dock stigar genom buskaget upp mot vägen där gående

istället valt att passera. Det råder en osäkerhet kring vilka stråk genom området som är tillåtna för cykeltrafik. I vissa delar har skyltar placerats ut som markerar cykeltrafik förbjuden. Samtidigt är den alternativa vägen runt centrumbebyggelsen lång. Idag syns cyklister passera genom centrum skyltarna till trots. Den faktiska och upplevda genheten till fots eller cykel är idag begränsad.

Trafiksepareringen har i vissa lägen resulterat i att gående och cyklister får ta längre vägar runt för att komma upp på huvudgator eller genom delar av centrum. Den upplevda genheten begränsas av en bristande orienterbarhet då bebyggelsen håller likvärdig höjd och idag saknar riktmärken samt att skyltningen runt centrumområdet och främst kring Bredholmstorget är bristfällig. Även otydligheten kring möjliga passager med cykel, dag- och nattetid, samt för gående genom centrumområdet efter att köpcentrumet stängt bidrar till osäkerhet och otrygghet.

Skärholmstorget. Verksamheter placerade i bottenvåning av bostadshus mot torget.

Söderberg arkitekter (2018).

”Bästa platsen”

I Stockholm stads webbenkät ”Bästa platsen” (framtagen tillsammans med Spacescape och lanserad 2016-04-08) är Skärholmen centrum och Skärholmstorget omnämnda som platser som behöver förbättras.

Favoritplatser

1. **”Man känner sig fri här.”**
Citat om Skärholmens torg

2. **”Bra plats med människor från hela världen. Massor av möten.”**
Citat om Skärholmens centrum

Förbättringspotential

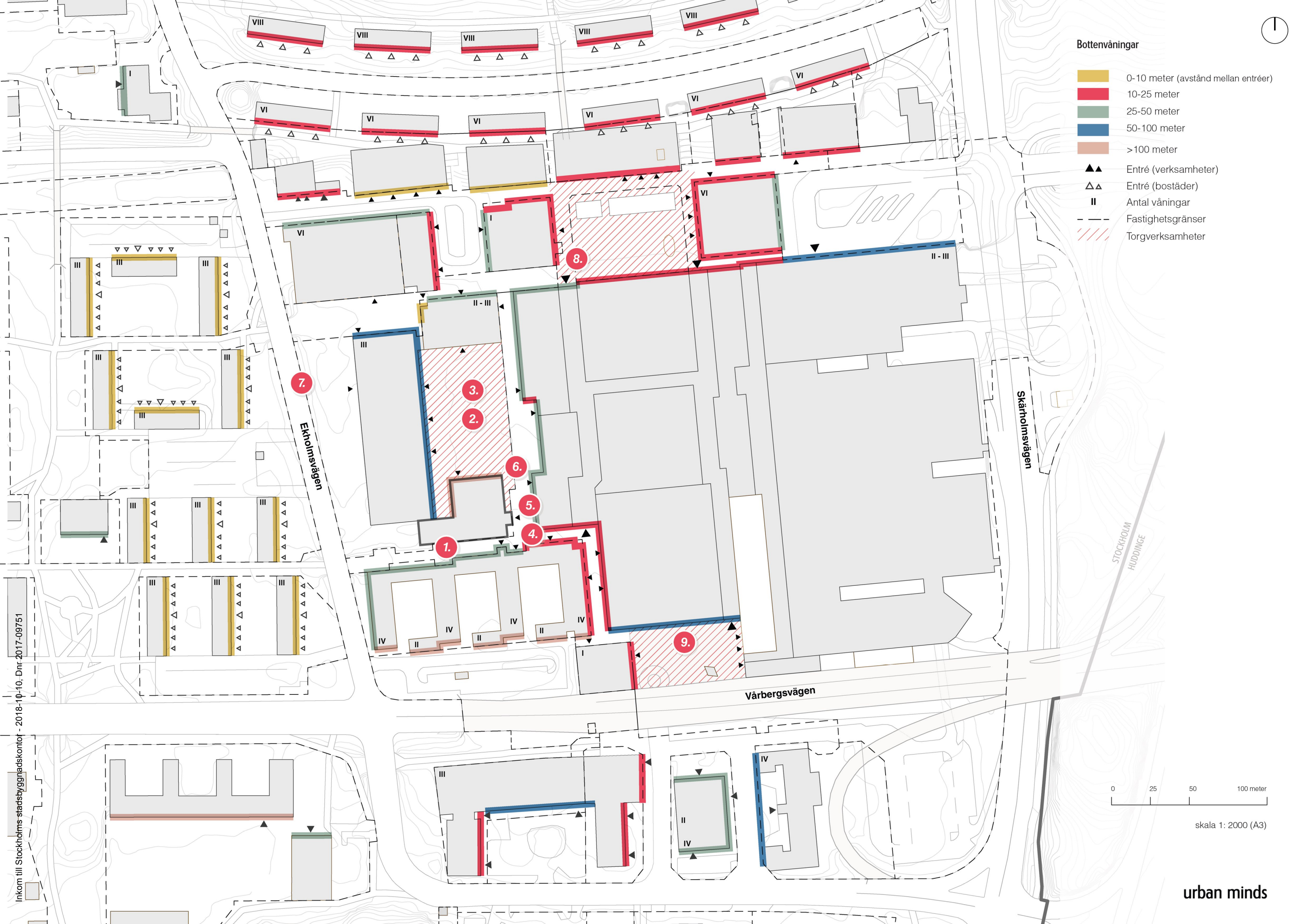
3. **”Viktigt att lysa upp promenadvägar till centrum och att göra dom allmänt tryggare.”**

4. **”Det finns ingen mötesplats. Det behövs ett Folketshus eller kulturhus.”**

5. **”Trevligare utemiljö på torget. Kanske något lite roligt för barn. Kanske skridskobana på vintern?”**
Citat om Skärholmens torg

- Bottenvåningar**
- 0-10 meter (avstånd mellan entréer)
 - 10-25 meter
 - 25-50 meter
 - 50-100 meter
 - >100 meter
- ▲▲ Entré (verksamheter)
△△ Entré (bostäder)
II Antal våningar
- - - Fastighetsgränser
/// Torgverksamheter

skala 1: 2000 (A3)

Bottenvåningar

I tidigare stycke kring målpunkter beskrivs de mest dominerande verksamheterna i området. För att skapa en uppfattning av hur verksamheterna syns utåt och vad de signalerar till omgivningen har en kartläggning gjorts av bottenvåningarna kring platsen.

Gymnasieskolans verksamhet i byggnaden i Bredholmstorgets västra del har sin ursprungliga entré mot torget och skolgården. På grund av tillgänglighetsbehov passerar dagens elever dock genom en mindre entré mot Ekholmsvägen. Designlabs verksamhet, i den norra delen, blir idag synlig genom tillfälliga installationer på torget. Längs köpcentrumbyggnadens västra sida har moskén en förhållandevis anonym entré trots ett stort antal besökare. Strax intill, lika lågmäld, ligger entrén till Fryshusets verksamhet som även den är en populär målpunkt framförallt kvälls- och helgtid. Flertalet ytterligare verksamheter vid Bredholmstorget är målpunkter för allmänheten. Trots detta är skyltarna små och fasaderna ger besökare eller passerande mycket små indikationer på vad byggnaderna hyser. Vägen hit från till exempel kollektivtrafikknutpunkten är bristfälligt skyltad och sparsamt belyst kvällstid. Mot gåfartsgatan Portholmsgången vänder gymnasieskolans södra del, en tydlig baksida med bottenvåningarnas få och små fönster och avsaknad av entré. Närmare Ekholmsvägen skymts fasaden bakom ett buskage. På Portholmsgångens motsatta sida ligger serviceboendets byggnad med ett antal verksamhetslokaler i bottenvåningarna, flera vars fönster är försedda med galler även dagtid. Närmare köpcentrumets sydvästra entré öppnar bottenvåningarna upp sig något. Norr om Bredholmstorget löper Bodholmsgången. Här ligger entrén till kulturhuset och stadsteatern, mitt emot Skärholmshallen vänd bort från Skärholmstorget.

I kontrast till den lågmälda miljön på Bredholmstorget står centrumområdets två andra torg. På Skärholmstorget är det liv och rörelse med torghandel och verksamheter med glasade fasader vid tunnelbanan och köpcentrumets huvudentré. Måsholmstorget är nyligen upprustat och mot torget vetter köpcentrumets södra huvudentré samt en större restaurangdel.

För fler bilder av bottenvåningarna se Bilaga 1.

Portholmsgången. Annexet till vänster och serviceboende till höger.

Bredholmstorget. Skärholmens gymnasium entré mot torget.

Bredholmstorget. Design-lab.

Portholmsgången. Bottenvåning på serviceboendet.

Annexet vid Bredholmstorget. Bakdörr till Annexet.

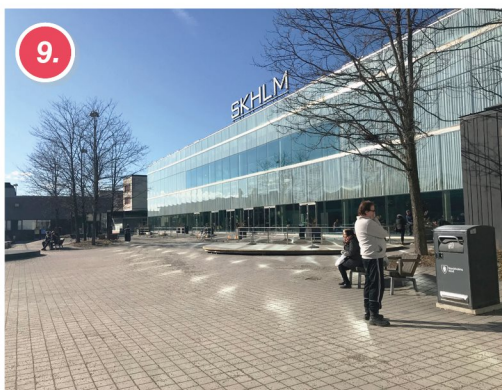
Bredholmstorget. Köpcentrumets fasad mot torget, med sluten bottenvåning.

Ekholmsvägen. Markparkering vid Skärholmens gymnasium.

Skärholmen centrum. Huvudingång till köpcentrumets.

Måsholmstorget. Köpcentrumets södra fasad.

3

Åtgärder

för ökad social
hållbarhet

Skärholmen centrum.

Söderberg arkitekter (2019).

3

Åtgärder

Med utgångspunkt i de fyra stadsbyggnadsstrategier för social hållbarhet som Stockholms stad har tagit fram i arbetet med Fokus Skärholmen undersöks i detta kapitel begreppet social hållbarhet. En diskussion förs också om hur en ökad social hållbarhet kan uppnås i Skärholmen.

Social hållbarhet

Social hållbarhet kan handla om utbildning, uppväxtvillkor, arbete och demokrati. Nedan stycke behandlar dock främst social hållbarhet som har bäring på boende och stadsmiljö då den fysiska planeringen av staden är en viktig faktor för att minska skillnaderna mellan stadens olika delar.

Att sträva efter livsmiljöer som är socialt hållbara och bidrar till att skapa förutsättningar för ett bra vardagsliv för alla får ses som en självklarhet inom modern stadsbyggnad. Skillnader i livsvillkor begränsar inte bara individens möjligheter utan också samhällets utveckling och enligt OECD har Sveriges växande inkomstskillnader hämmat landets tillväxt. Jämlika livsvillkor gynnar alltså samhället i stort.

Inom satsningen fokus Skärholmen har staden ytterligare lagt fokus på social hållbarhet. Det finns idag ingen allmängiltig definition av begreppet. I Stockholms stads budget beskrivs social hållbarhet som att "[...] alla stockholmare ska ges jämlika möjligheter att uppnå sin fulla potential". Det kan låta som en självklarhet men arbetet inom ramen för Kommissionen för ett socialt hållbart Stockholm visar att förutsättningarna för att uppnå sin fulla potential varierar stort beroende på var i staden man bor eftersom Stockholm på många sätt är en delad stad vad gäller livsvillkor.

I kunskapssammanställningen Skillnadernas Stockholm konstaterades bland annat att ohälsotalet (antal ohälsodagar per år) varierar i Skärholmen mellan 30 och 39 dagar per år medan motsvarande siffror för till exempel Äppelviken i Bromma är 2 till 7 dagar. Medellivslängden för kvinnor på Östermalm är mer än 8 år längre än motsvarande för män i Skärholmen. Andelen niondeklassare som saknar behörighet till gymnasieskolan är runt 16 % i Skärholmen medan motsvarande siffra i grannstadsdelen Mälarhöjden är 6 % medan inga elever i stora delar av innerstaden saknar behörighet. Ovanstående mönster återspeglas i allt ifrån utbildningsnivå och inkomst till bostadspriser och stadsmiljö.

Översatt till fysisk miljö innebär social hållbarhet att alla stockholmare ska ha tillgång till en levande och trygg närmiljö. Invånare gynnas eller missgynnas beroende på var en bor beroende på tillgången av stadsqualitéer. Resurser som en stad bidrar med kan vara mänskliga, i form av utbyte mellan människor, nätverk och sociala kontakter men också materiella, i form av tillgång till offentlig och privat service som butiker, kollektivtrafik, parker, idrottsanläggningar, vårdinrättningar och annat.

Idag är stadens resurser ojämnt fördelade. Höginkomsttagare och högutbildade tenderar att välja – och har möjlighet att efterfråga – boende med fler stadsqualitéer. De mest socioekonomiskt utsatta grupperna återfinns i huvudsak i stadsdelar med färre stadsqualiteter. Då antalet hyresrätter kraftigt har minskat de senaste 20 åren i de delar av staden som har fler stadsqualitéer har valmöjligheterna för låginkomsttagare att välja bostadsområde allt mer begränsats. Denna segregation innebär bland annat att individer med olika bakgrund möter varandra i allt mindre omfattning i sitt vardagsliv.

Sammantaget behöver vi förstå hur den byggda miljön och sättet vi planerar våra städer kan påverka och jämna ut skillnaderna i tillgången till stadens resurser. Till exempel kan stadens form både underlätta och hindra utbyte mellan olika grupper i samhället. Den kan skapa närhet eller öka avståndet till stadens fysiska resurser i form av service, kultur, omvårdnad och andra samhällsnyttor.

Social hållbarhet

Social hållbarhet i Stockholm innebär att alla stockholmare ska ges jämlika möjligheter att uppnå sin fulla potential. (Stockholms stads budget, 2016)

Källor

OECD 2014 Focus on Inequality and growth

Legeby, Koch, Marcus (2016), Jämlika livsvillkor och Stadsbyggande, underlagsrapport, Kommissionen för ett socialt hållbart Stockholm. Kommissionen för ett socialt hållbart Stockholm.

Stockholms stad (2015), Skillnadernas Stockholm.

Stockholms stad (2016), Budget 2016 – Ett Stockholm för alla.

Fyra strategier för ökad social hållbarhet

Projektet Fokus Skärholmen har tagit fram fyra stadsbyggnadsstrategier för att förverkliga målet om ett socialt hållbart Skärholmen. Strategierna ska tillämpas vid framtagande av detaljplaner. För fördjupning kring de olika strategierna hänvisas till rapporten.

Med utgångspunkt i de fyra strategierna resoneras nedan kring hur den sociala hållbarheten kan stärkas inom ramen för utvecklingen av Måsholmen 21 med omnejd.

Under varje strategi finns först en kort sammanställning av teoribildning och forskningsläge. Därefter diskuteras hur strategin skulle kunna tillämpas för att stärka den sociala hållbarheten. Vad som kan göras och vem/vilka som har mandat att göra det varierar, men sannolikt handlar det om samverkan. Vad kan staden bidra med? Vad kan fastighetsägare, hyresvärdar, byggaktörer och näringsidkare göra? Hur tas de boendes perspektiv tillvara?

1.

Allsidiga boendemiljöer

En viktig aspekt av social hållbarhet är den rumsliga segregationen. Den kan ta sig uttryck i socioekonomisk boendesegregation men också på olika villkor vad gäller tillgänglighet till service och arbetsplatser. Nytt stadsbyggande ger möjlighet att erbjuda ett mer diversifierat utbud av bostäder samt att utveckla en högre grad av funktionsblandning.

Funktionsblandning är viktigt för stadskvalitet. Hushållens tillgänglighet till urbana verksamheter som restauranger, affärer för sällanköp och kultur är avgörande för stadskvalitet. I detta avseende spelar det också stor roll hur lätt eller svårt det är att ta sig till eller från andra stadsdelar, det vill säga hur sammankopplad staden är.

Bostadsbristen begränsar individer liksom samhället i stort. Ett diversifierat utbud av bostadsstorlekar, typer och upplåtelseformer ger förutsättningar för en större mångfald av hushåll. Det gör det också möjligt att göra boendekarriär utan att behöva flytta från stadsdelen.

Rapporten *Tillgång till stadskvalitéer* (Spacescape 2015) samt *Stadsrumsanalys Skärholmen* (Spacescape 2017) visar att tillgången till lokala arbetsplatser samt tillgången till arbetsplatser med kollektivtrafik är lägre i Skärholmen än i innerstaden och närförorterna men ändå större än i resterande stadsdelar i Skärholmens stadsdelsnämndsområde. Dock bedöms det som viktigt att ny bebyggelse i anslutning till Skärholmens centrum tillför lokaler för att stärka tillgången till arbetsplatser i hela stadsdelsnämndsområdet. Det är också i anslutning till Skärholmens centrum som potentialen för nyproduktion av kontor bedöms vara störst. Lokaler bör placeras längs med största delen av bottenplanen för att skapa trygghet och ögon på gatan. Fasaderna bör vara transparenta.

Ungefär 80 % av lägenheterna i flerbostadshus i Skärholmen är hyresrätter, att jämföra med 44 % i stadens som helhet. Att tillföra bostadsrätter i området kan alltså bidra till en ökad diversitet.

I dialogen med 186 barn och vuxna som har genomförts inom ramen för Fokus Skärholmen efterfrågas lägenheter med fler rum, något som stadsutvecklingsprojekt med bostadsproduktion kan bidra med.

Skärholmen är – liksom de flesta bostadsområden från rekordårsperioden – starkt rumsligt uppdelat mellan bostäder och service. Att tillföra bostäder i ett mer centrumnära/urbant läge kan bidra till ökad diversitet av bostäder. Bland boende i området efterfrågas moderna hus.

2.

Ett promenadvänligt gång- och cykelnät

Möjligheten att promenera mellan målpunkter är grundläggande för en stad som hänger samman och är tillgänglig för alla. Fotgängaren är inte bara trafikant utan även en social aktör som ger staden och det offentliga rummet liv. Forskning visar att människor som bor i promenadvänliga stadsdelar har ett högre socialt kapital. Det är troligare att de känner sina grannar, deltar i det politiska livet, är samhällsengagerade och har en stor tilltro till sina medmänniskor. Därför är det viktigt att skapa ett mer promenadvänligt och välintegrerat nät genom att till exempel komplettera dagens trafikleder med trottoarer, cykelbana och bebyggelse. Det är även viktigt att skapa kopplingar till omkringliggande stadsdelar.

Aktiva gator och gena gångvägar är viktigt. Gaturummens utformning med bebyggelse, aktiva bottenvåningar och mötesplatser är av betydelse för om en struktur är promenadvänlig.

Utveckla gång- och gatunätets rumsliga relationer. Socialt kapital uppstår lättare om utbyte mellan individer och grupper främjas, både i närområdet men också med besökare från andra delar av staden. Högre inflöde från andra stadsdelar är förknippat med ökad diversitet och mångfald varför detta är viktigt att främja, till exempel genom genhet, orienterbarhet och trafiksäkerhet men också genom trygghet, trivsel och målpunkter. Hur stråk och gatunät är uppbyggt påverkar också möjligheterna för funktionsblandning och näringsliv. Ett finmaskigt nätverk bestående av gator med hög centralitet/ integration sprider centralitet och skapar gynnsamma förutsättningar för exempelvis ekonomisk aktivitet på flera håll i staden.

Cyklennätverket har stora brister då det idag inte är möjligt att röra sig genom området i nordsydlig riktning. På stråket mellan Bredholmstorget och centrumgallerian, som i förlängningen leder till Måsholmstorget som kopplar mot Ekholmsvägen i söder, är cykeltrafik förbjuden. Det bör övervägas om en nordsydlig cykelkoppling kan åstadkommas.

Området runt Måsholmen 21 är idag tillgängligt för gångtrafik men flera platser upplevs som otrygga. Gångstråket söder om Måsholmen, Portholmsgången, har stor förbättringspotential. Det bör övervägas om stråket kan breddas och öppnas upp även för cyklister. Dagens slutna fasader bör ersättas av mer transparenta för att skapa visuell kontakt inifrån byggnaderna, mot stråket. Det kraftfulla buskaget som kantar stråkets norra sida bör ersättas av en glesare typ av grönska alternativt vistelsezoner, då nuvarande vegetation skapar mörka, undanskymda hörn som kan bidra till en känsla av otrygghet. För att skapa alternativa stråk som möjliggör rörelse både planskilt och i gatan bör Portholmsgången tydligare kopplas mot Ekholmsvägens trottoarer.

Stråket mellan Bredholmstorget och centrumgallerian är idag brett och otydligt. Otillåten biltrafik förekommer. Stråket bör göras tryggare och tydligare utformas för gående och eventuellt cyklister. Även grönska kan behöva adderas.

Bodholmsgången behöver rustas upp och kompletteras med gröna värden och passagen från Bodholmsgången mot Bredholmstorget bör ses över då den idag upplevs som mörk, trång och otrygg, i synnerhet kvällstid.

Det planskilda gång- och cykelstråket under Vårbergsvägen är långt och lågt vilket leder till bruten orienterbarhet och ett mörkt stråk. Åtgärder för göra stråket tryggare bör vidtas, till exempel förbättrad belysning och gestaltningsåtgärder.

3.

En mångfald av gemensamma rum

Offentliga rum som lokala centrum, torg och platser är viktiga arenor för samspel mellan olika grupper i samhället. För att uppnå en socialt sammanhållen stad krävs att människor med olika bakgrund och olika socioekonomiska förutsättningar har möjlighet att träffas i vardagen för att utbyta information och kunskap men också för att utbyta beteenden och uppförandekoder. Förenklat kan man säga att antalet möten som äger rum i det offentliga rummet kan understödjas eller hindras av stadsformen som i sin tur är ett resultat av arkitektur och stadsbyggnad.

Levande och trygga lokala centrum. Lokala centrum är särskilt viktiga mötesplatser där service och tunnelbaneentréer gör dem till starka målpunkter med potential att främja utvecklandet av socialt kapital. Dessa centrum bör ges rumsliga egenskaper som främjar genomströmning, intensitet och blandning. Det är naturligtvis också viktigt att de offentliga rummen både är och upplevs som trygga.

Parker och platsbildningar i bebyggelsen. En stadsdel bör ha en mångfald av gemensamma, offentliga rum, både stora och små. Forskningsrapporten Jämlika livsvillkor och Stadsbyggande slår fast att staden bör utvecklas så att det åtminstone på ett par platser i varje stadsdel skapas offentliga rum som kan erbjuda en arena för samspel.

Skärholmens centrum och Skärholmstorget pekas i webbenkäten Bästa platsen ut som en favoritplats. *Levande och kosmopolitisk* var några av omdömena. Samtidigt finns synpunkter på att det är otryggt runt tunnelbanan, något som eventuellt skulle kunna ses över.

Projektet kring Måsholmen kan bidra med ett ökat antal bostäder i centrumets närhet men har också potential att bidra till nya mötesplatser. Bredholmstorget pekas idag ut som en tråkig och otrygg plats som nu fungerar som det delvis nerlagda gymnasiets skolgård och måste ses som en stor outnyttjad potential för en kvalitativ offentlig plats. Med ökad bebyggelsetäthet ökar behovet av parker. Den evidensbaserade rapporten Stadsrumsanalys Skärholmen (Spacescape 2017) har identifierat att parker i centrala lägen som är lätta att nå av alla är en brist i Skärholmen. I det täta området kring Skärholmen centrum finns också ett behov av fler mindre offentliga platser. Det bör utredas hur Bredholmstorget, som idag ägs av SISAB, kan bidra till både mer grönska/parkkvalitéer - något som även efterfrågas av de verksamma i området - men också till en kvalitativ offentlig plats. Kanske kan kopplingen till befintliga och kommande kulturverksamheter stärkas? Särskild fokus bör vara flickors och kvinnors tillgång till de offentliga rummen.

!

4.

En lokalt förankrad process

Lokal inflytande och medskapandemöjligheter är centralt för att åstadkomma verklig social hållbarhet. De som bor och verkar på platsen har värdefull kunskap om vad som fungerar bra och vad som fungerar mindre bra i ett område. Stadens arbete med lokala utvecklingsprogram, dialoger och områdesplanering är en viktig nyckel till detta då hela Skärholmens stadsdelsnämndsområde genomgår stora förändringar.

Strategisk och lokal planering i samverkan. Lokal samverkan är nödvändig för att de lokala behoven och resurserna ska kunna tas tillvara och utvecklas i den fysiska planeringen.

Dialog och involvering. Att sprida information och utveckla forum för deltagande är särskilt angeläget i en stadsdel där stora förändringar planeras på flera olika platser samtidigt. Det finns en hög arbetslöshet bland framför allt kvinnor och unga i stadsdelen och att öka sysselsättningen är ett av de lokala utvecklingsprogrammets fokusområden. I dialoger med medborgarna i stadsdelen har det framkommit önskemål om att satsa på de möjligheter som byggprocessen ger genom att rekrytera lokalt.

Då byggaktören Stockholmshem är en lokalt förankrad hyresvärd som delvis fungerar som socialt kit i stadsdelen finns ett egenintresse av att området fungerar socialt på lång sikt. Ambitionen vad gäller lokalt medskapande är därför hög hos byggaktören. Inom ramen för detaljplaneprocessen ska det sociala perspektivet samt barnperspektivet genomsyra arbetet och bebyggelseförslaget ska kontinuerlig konsekvensbedömmas mot dessa perspektiv (görs bland annat genom stadens process för integrerad barnkonsekvensanalys, IBKA).

Inom projektet skulle någon form av tillfällig arkitektur eller andra aktiviteter för att pröva projektets idéer på platsen kunna övervägas. Detta kan med fördel kombineras med dialog och medborgardeltagande i gestaltning och innehåll av ytor i de boendes närmiljöer, till exempel Bredholmstorget.

Byggaktören Stockholmshem har ett pågående arbete med att göra det möjligt för ungdomar eller långtidsarbetslösa att komma ut på arbetsmarknaden via till exempel praktik- och lärlingsprogram. I projektet Måsholmens olika faser - planering, genomförande och drift - bör möjligheten att rekrytera personal lokalt undersökas. Särskilt fokus bör då ligga på unga vuxna och kvinnor.

4

Slutsatser och rekommendationer

Bredholmstorget.

4

Slutsatser

Den förestående stadsutvecklingen i området kring Bredholmstorget har stor potential att inte bara bidra med bostäder utan även att tillföra kvalitéer till stadsdelen och staden som helhet.

Slutsatser

Etableringen av en ny byggnad vid Bredholmstorget har stor potential att bidra till en positiv utveckling på platsen. Genom att ta tillvara och bygga vidare på området och platsens befintliga värden kan detta bidra med kvalitéer till både närområdet och till stadsdelen Skärholmen som helhet.

Orienterbarhet

Inom området skapar byggnadernas förhållandevis jämna höjd och likvärdiga form en viss svårighet att orientera sig inom området. Entrén till Skärholmen centrum från motorvägen markeras för bilburna trafikanter av den 35 m höga statyn Vridande Moment, vilen tyvärr inte blir synlig för gående och cyklister. De byggnadselement som i vissa lägen kan fungera som riktmärke inom området är Skärholmsterassen. Samtidigt är det själva centrumet, dess torg och kollektivtrafiknod som utgör stadsdelens främsta målpunkt. En avsaknad av tydliga riktmärken riskerar skapa osäkerhet för de som rör sig kring samt till och från platsen.

» **Rekommendationer.** Öka orienterbarheten inom samt till/ från området genom att tillföra fler byggnadselement som kan fungera som riktmärken. Tydliggör målpunkten Skärholmen centrum i typografin.

Gång- och cykelstråk

Att öka genheten och minska funktionssepareringen är ett av de fyra strategiska målen inom Fokus Skärholmen. Kartläggningen av vilka stråk som är tillgängliga för gång och cykel är i dagsläget en utmaning. Det råder osäkerhet kring regleringen av vägar genom centrum och skyltningen är otydlig. Den här osäkerheten riskerar att upplevas som ett hinder och skapa otrygghet. Köpcentrumet är stängt för genompassage kvällen och nattetid vilket innebär att alternativa vägar under kvällen- och nattetid är bland annat passagen förbi Bredholmstorget. Gång och cykelkopplingar både i nord-sydlig riktning samt upp och ned från de upphöjda lokalgatorna kan underlättas. Vid ny etablering på platsen ökar andelen gående

och cyklister vilket i sin tur kommer öka behovet av tillåtna och gena passager. De nya boende och verksamma på platsen behöver även ges tillgång till rekreation och grönska. Utbudet av detta inom centrumområdet är skralt men i närområdet är utbudet desto större.

» **Rekommendationer.** Underlätta och uppmuntra gång och cykel genom att minska osäkerhet och otrygghet via tydliga cykelvägar och gena gångstråk genom centrumområdet och via Bredholmstorget. Detta kan uppnås bland annat genom att fastighetsägare på platsen i samverkan med staden kommer överens om prioriterade passager och en tydlig och uppmuntrande skyltning i och inom området. Stärk och förtydliga även kopplingarna mot omgivande grönstråk och parkmiljöer för att öka tillgängligheten till rekreation och grönska.

Otrygghet

Dialoger och statistik visar en upplevd och faktisk otrygghet kring platsen. Samtidigt pekas delar av centrumområdet ut som en populär plats. Faktorer i den fysiska miljön kring Bredholmstorget som kan vara orsak till upplevd otrygghet är låga flöden av människor under delar av dygnet, slutna bottenvåningar och baksidor, mörka portar och grändpartier.

» **Rekommendationer.** Öka den upplevda tryggheten genom att tillföra en större variation av funktioner i området som kan bidra till ökat folkflöde under fler delar av dygnet. Genomför trygghetsskapande åtgärder, så som förbättrad belysning kvällen- och nattetid förbi Bredholmstorget, samt utvecklad skyltning. Utveckla mer levande bottenvåningar och öppna upp verksamheternas bottenvåningar mot torget och gaturummet i befintliga lägen och/ eller genom att tillskapa nya.

Varierat utbud av offentliga platser

Skärholmstorget är ett populärt torg med närhet till kollektivtrafiknoden, entrén till köpcentrumet och torghandel och har en omfattande folkgenomströmning. Bredholmstorget i sin tur klassas som skolgård vilken idag nyttjas sparsamt

bland annat på grund av att endast delar av gymnasieskolans fastighet nyttjas. Få verksamheter aktiverar idag torget och omgivande fastigheters bottenvåningar är slutna och anonyma. Enligt dialoger upplevs torget som en tråkig och otrygg plats.

» **Rekommendationer.** Att Bredholmstorget inte har samma folkliv som Skärholmstorget behöver inte vara något negativt. Platsen bör inte förväntas kunna konkurrera med de befintliga torgen utan snarare komplettera dessa med kvalitéer som idag saknas. Skapa utrymme för en lugnare oas som i perioder lever upp för kulturella event, med inslag av grönska och kulturell identitet. Då ett av stadens uttalade mål är att öka flickors och kvinnors tillgång till de offentliga rummen bör särskild fokus läggas på att tillskapa platser för dessa grupper. Genom ett samarbete mellan befintliga och tillkommande verksamheter kan platsen utvecklas till en mer frekvent utnyttjad uteyta som kan erbjuda en alternativ mötesplats till Skärholmstorgets puls. Förslag på gestaltning och innehåll kan med fördel arbetas fram i samverkan med närboende. Fler boende och verksamma som tar platsen i anspråk kan i sin tur bidra till att öka den upplevda tryggheten i området.

Variation i bebyggelse och användning

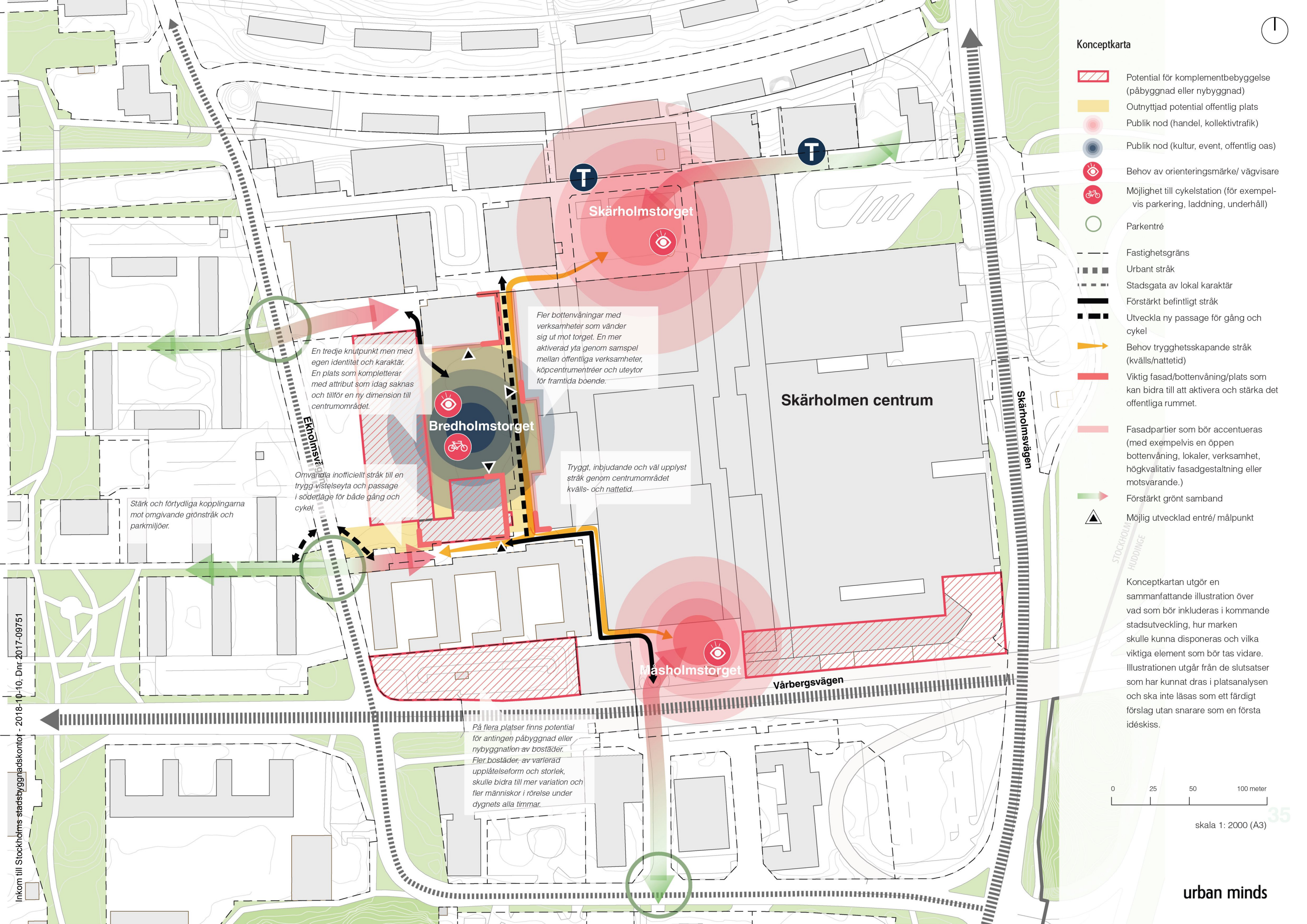
Inom Fokus Skärholmen lyfts behovet av mer allsidiga boendemiljöer. Idag är centrumområdet delvis funktionsuppdelat, inte enbart vad rör trafik utan även i form av bebyggelsens användning. Bebyggelsen kring Bredholmstorget hyser närmast uteslutande offentliga verksamheter. En del av lokalerna utnyttjas endast delvis, både ytmässigt och ur tidssynpunkt. En del byggnader står delvis tomma. Närmaste bostadshuset är serviceboendet på Portholmsgången samt hyresbostäderna ovan Skärholmsterassen. I genomförda dialoger lyfts önskemål från boende om ny bebyggelse med spännande gestaltning.

» **Rekommendationer.** Genom att tillföra fler bostäder samt arbetsplatser vid platsen aktiveras området med fler människor i rörelse under fler delar av dygnet. Bostäderna bör variera i storlek och upplåtelseform. Bostadsrätter och stora lägenheter bör tillskapas. Möt önskemålen från dagens invånare i Skärholmen och låt den nya bebyggelsen bidra med nya inslag och en ”spännande gestaltning”. Tillskapa fler och

tydligare entéer till befintliga och nya verksamheter i bottenplan i byggnaderna kring Bredholmstorget.

Bodholmsgången. Stadsteatern/ kulturhuset är en viktig målpunkt för området.

Konceptkarta

- Potential för komplementbebyggelse (påbyggnad eller nybyggnad)
- Outnyttjad potential offentlig plats
- Publik nod (handel, kollektivtrafik)
- Publik nod (kultur, event, offentlig oas)
- Behov av orienteringsmärke/ vägvisare
- Möjlighet till cykelstation (för exempelvis parkering, laddning, underhåll)
- Parkentré
- Fastighetsgräns
- Urbant stråk
- Stadsgata av lokal karaktär
- Förstärkt befintligt stråk
- Utveckla ny passage för gång och cykel
- Behov trygghetsskapande stråk (kvälls/natttid)
- Viktig fasad/bottenvåning/plats som kan bidra till att aktivera och stärka det offentliga rummet.
- Fasadpartier som bör accentueras (med exempelvis en öppen bottenvåning, lokaler, verksamhet, högkvalitativ fasadgestaltning eller motsvarande.)
- Förstärkt grönt samband
- Möjlig utvecklad entré/ målpunkt

skala 1: 2000 (A3)

En tredje knutpunkt men med egen identitet och karaktär. En plats som kompletterar med attribut som idag saknas och tillför en ny dimension till centrumområdet.

Omvandla inofficiellt stråk till en trygg vistelseyta och passage i söderläge för både gång och cykel.

Stärk och förtydliga kopplingarna mot omgivande grönstråk och parkmiljöer.

Fler bottenvåningar med verksamheter som vänder sig ut mot torget. En mer aktiverad yta genom samspel mellan offentliga verksamheter, köpcentrumentréer och uteytor för framtida boende.

Tryggt, inbjudande och väl upplyst stråk genom centrumområdet kvälls- och natttid.

På flera platser finns potential för antingen påbyggnad eller nybyggnation av bostäder. Fler bostäder, av varierad upplåtelseform och storlek, skulle bidra till mer variation och fler människor i rörelse under dygnets alla timmar.

Konceptkartan utgör en sammanfattande illustration över vad som bör inkluderas i kommande stadsutveckling, hur marken skulle kunna disponeras och vilka viktiga element som bör tas vidare. Illustrationen utgår från de slutsatser som har kunnat dras i platsanalysen och ska inte läsas som ett färdigt förslag utan snarare som en första idéskiss.

Källförteckning

Skriftliga källor

AIX (2018), Kulturmiljöanalys kv. Måsholmen 21, Skärholmen C, Granskning.

Resultat från workshop i social hållbarhet i projekt Måsholmen, Stockholmsshems nya huvudkontor i Skärholmen centrum” Stadsbyggnadskontoret 2017-11-29 (2017).

Social hållbarhet inom Fokus Skärholmen, Förstudiematerial 1 av 3: Kunskapsinhämtning.

Spacescape (2015), Rekreation inom Stockholm stad.

Spacescape (2015), Tillgång till stadskvalitéer i Stockholm.

Stockholms Stad (2017), Integrerad barnkonsekvensanalys och dialog.

Stockholms Stad (2017), Kv. Måsholmen, Bredholmstorget - workshop social hållbarhet november 2017.

Stockholms stad (2017), planbeskrivningar för Skärholmsdalen och Vårbergsvägen.

Stockholms stad/ Tyréns (2017), Parkplan Skärholmen del 1.

Stockholms Stad (2017), Social hållbarhet i Fokus Skärholmen - nycklar för det lokala behovet.

Stockholms Stad (2017), Stadsbyggnadsstrategier för socialt hållbart Fokus Skärholmen.

Stockholms Stad/ Spacescape (2017), Stadsrumsanalys VÅRBERG-SKÄRHOLMEN-SÄTRA-BREDÅNG.

Stockholm Stad (2017), Trygghet i Skärholmen 2017.

Stockholms Stad (2017), Lägesredovisning inför samråd för Fokus Skärholmen, i stadsdelarna Skärholmen och Hägersten – Liljeholmen.

Stockholms stad/ Spacescape (2016), Bästa Platsen!, PM – sammanställning av webbenkät – dialog 2.0 – Fokus Skärholmen.

Stockholms stad (2015), Skillnadernas Stockholm.

Stockholm direkt 2017-09-15, <http://www.stockholmdirekt.se/nyheter/hela-planen-sa-ska-skhlm-bli-nya-medis/repqio!k5ax036xTLUAwWSw6PeyA/>

Stockholm växer 2018-03-01, <https://vaxer.stockholm.se/projekt/bodholmsgangen-blir-gronare-och-tryggare/>

Stockholm växer 2018-03-01, <https://vaxer.stockholm.se/projekt/varbergsvagen/>

Tyréns (2016), Stråk- och strukturutredning Fokus Skärholmen.

Urban Minds AB (2017), Stångholmsbacken och Vårberg – Platsanalys med social hållbarhet i fokus.

Muntliga källor

Fryshuset Skärholmen, Verksamhetschef Ungdomskultur, Kent Lindgren.

Grosvenor, senior manager inom asset management och utveckling, Maria Kaye.

Stadsbyggnadskontoret Stockholm Stad, planahandläggare för DP Måsholmen 21, Nina Mjaaland.

Stockholmshem AB, Stefan Karlsson och Helena Ågren.

Söderberg Stockholm arkitekter, arkitekter projekt Stockholmsshems nya HK, Anna och Per Söderberg.

Bildkällor

Bullerkarta - söderort (2015), Stockholms Stad.

Google maps (2018).

Sociotopkarta (2018), webbkarta, Stockholm Stad.

Stockholms Stadsmuseum kulturhistorisk klassificering (2018), webbkarta.

Stockholms Stadsmuseum kulturhistorisk klassificering (2018), webbkarta.

Söderberg Stockholm arkitekter (2018).

Stockholm Stad (2018), Översiktsplan för Stockholms Stad.

Bilagor

Urban Minds AB (2018), Bilaga 1 – Platsanalys med social hållbarhet i fokus.

